

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมและการคุ้มครองสิทธิผู้ให้ข้อมูล

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการรายงานธุรกรรมและการคุ้มครองสิทธิผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึงในบทที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยได้นำแนวคิดทางกฎหมายดังกล่าวมากำหนดเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีการบังคับใช้ อาทิ กฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลของรัฐบาลกลาง สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เครือรัฐออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ของประเทศไทย ในส่วนนี้ จึงเป็นการนำเสนอมาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลในกรณีต่างประเทศ และมาตรการรายงานธุรกรรมทางการเงินและการคุ้มครองสิทธิของประเทศไทย

3.1 มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลในกรณีต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะนำเสนอกฎหมายที่มีหลักการสำคัญเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูล (Whistleblowing)¹ โดยให้ความสำคัญคุ้มครองแก่บุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูล (Whistleblower)² ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (*Intérêt Général*) เกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แบ่งเป็น 4 กรณีศึกษา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เครือรัฐออสเตรเลีย และประเทศญี่ปุ่น

¹ OECD (2011) ได้ให้คำนิยาม การเปิดเผยข้อมูล (Whistleblowing) ว่ามีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

- (1) เป็นการเปิดเผยการกระทำผิดที่เกี่ยวกับที่ทำงาน
- (2) เป็นประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าความขัดแย้งส่วนบุคคล เช่น การรายงานการทำความผิดกฎหมายอาญา และการปฏิบัติที่ขาดจริยธรรม เป็นต้น
- (3) เป็นการรายงานการกระทำผิดผ่านกลไกหรือบุคคลที่กำหนดตามกฎหมาย

² ศศิณา เสงวีจิตร (2550) ให้ความหมายของผู้ให้ข้อมูล (Whistleblower) คือ บุคคลที่เปิดเผยเรื่องราวการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กฎเกณฑ์ แบบแผนจริยธรรม โดยผลของการกระทำนั้นกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งบุคคลนั้นอาจเป็นคนที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น หรืออาจเป็นบุคคลทั่วไปก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์สาธารณะที่นำมาเปิดเผย ทั้งนี้ จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

- (1) ผู้ให้ข้อมูลภายในองค์กร หมายถึง บุคคลในองค์กรเปิดเผยข้อมูลที่กระทบต่อประโยชน์ขององค์กรต่อผู้มีอำนาจในองค์กรนั้นๆ
- (2) ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลโดยบุคคลใด ๆ เปิดเผยข้อมูลอันกระทบต่อประโยชน์สาธารณะแก่องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับข้อมูลนั้น ๆ

3.1.1 กฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลของรัฐบาลกลาง สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลในหลายระดับทั้งในรัฐบาลกลาง และรัฐบาลท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้จะพิจารณาเฉพาะกฎหมายในระดับรัฐบาลกลาง ซึ่งให้ความคุ้มครองทั้งกรณีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นลูกจ้างของภาครัฐและกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นลูกจ้างของภาคเอกชน ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูล (Whistleblower Protection Act of 1989) และ Corporate and Criminal Fraud Accountability Act of 2002

กรณีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูล (Whistleblower Protection Act of 1989)³ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงการคุ้มครองสิทธิของลูกจ้างของรัฐบาลกลางเพื่อป้องกันมิให้มีการตอบโต้ต่อลูกจ้างที่เปิดเผยข้อมูลโดยสุจริต (*bona fides*) และเพื่อช่วยจัดการกระทำผิดภายในรัฐบาลโดยมีที่มาจากการพิจารณาว่า ลูกจ้างของรัฐบาลกลางที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับใด ๆ หรือมีการบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องอย่างร้ายแรง การใช้จ่ายเงินโดยไม่คุ้มค่าอย่างมาก การใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง หรือกีดกันตราชายอย่างร้ายแรงและเฉพาะเจาะจงต่อสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยสาธารณะนั้น มีส่วนช่วยในการจัดการล้าจล ความสูญเสีย ค่าใช้จ่ายอำนาจโดยไม่ถูกต้อง ประกอบกับการให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างที่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะนำไปสู่ระบบราชการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทบัญญัติในส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญในเรื่องการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการภาครัฐ โดยบัญญัติถึงการเปิดเผยข้อมูลจากลูกจ้างของรัฐบาลกลาง ผู้ที่เคยเป็นลูกจ้างของรัฐบาลกลาง หรือผู้สมัครเข้าทำงานในรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับใด ๆ หรือมีการการบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องอย่างร้ายแรง การใช้จ่ายเงินโดยไม่คุ้มค่าอย่างมาก การใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง หรือกีดกันตราชายอย่างร้ายแรงและเฉพาะเจาะจงต่อสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยสาธารณะ โดยเปิดเผยเรื่องดังกล่าวต่อที่ปรึกษาพิเศษ ทั้งนี้ ได้บัญญัติเรื่องการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) ซึ่งมีเนื้อหาว่า ผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งของหน่วยงาน (Personnel Action)⁴ ใด ๆ จะต้องไม่ใช่อำนาจนั้นในลักษณะต่าง ๆ อาทิ

³ พงศ์เทพ จารุสุลินธ์ .(2547). การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการภาครัฐตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา. ฝ่ายพัฒนากฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

⁴ การออกคำสั่งของหน่วยงาน (Personnel Action) ประกอบไปด้วย การแต่งตั้ง (Appointment) การลดตำแหน่ง (Demotion) การเลื่อนตำแหน่ง (Promotion) หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในหน้าที่การงานและงานที่ได้รับมอบหมาย (Lerner and Zuckerman, 2014)

- (1) การเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ
- (2) การบังคับเกี่ยวกับการทำกิจกรรมทางการเมืองของลูกจ้าง หรือกระทำการตอบโต้ลูกจ้างที่ปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง
- (3) การหลอกลวงหรือจงใจขัดขวางบุคคลในการแข่งขันเข้าทำงาน
- (4) การมีอิทธิพลเหนือบุคคลใด ๆ ให้ถอนตัวจากการแข่งขันเข้ารับตำแหน่งหรือทำให้บุคคลอื่นใดเสียโอกาสในการเข้าทำงาน
- (5) การให้ความชอบหรือประโยชน์แก่ลูกจ้างหรือผู้สมัครเข้าทำงาน โดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับ เพื่อเพิ่มหรือลดโอกาสในการเข้าทำงาน
- (6) การกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการออกคำสั่งของหน่วยงาน (Personnel Action) หรือขู่ว่าจะกระทำเช่นนั้นต่อลูกจ้างเพราะเหตุที่ลูกจ้างเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมาย การบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องอย่างร้ายแรง และเรื่องอื่นๆ
- (7) การกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการออกคำสั่งของหน่วยงาน หรือขู่ว่าจะกระทำเช่นนั้นต่อลูกจ้างเพราะเหตุที่ลูกจ้างได้อุทธรณ์ ร้องเรียน หรือใช้สิทธิแก้ไขข้อข้องใจ
- (8) การกระทำหรือละเว้นการกระทำที่เป็นการออกคำสั่งของหน่วยงาน ต่อลูกจ้างอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับที่เป็นไปตามหลักการของระบบคุณธรรม เป็นต้น

ทั้งนี้ จึงเห็นได้ว่ากรณีที่หน่วยงานของรัฐบาลกลางหรือหัวหน้างานในหน่วยงานนั้นได้กระทำการอันเป็นการตอบโต้ต่อลูกจ้างเพราะเหตุที่ลูกจ้างเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎหมาย การบริหารจัดการที่ไม่ถูกต้องอย่างร้ายแรง และเรื่องอื่นๆ นั้น เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูล (Whistleblower Protection Act of 1989) ได้บัญญัติถึงกระบวนการสอบสวนและพิจารณาเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร โดยสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษและคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรม

ในกรณีการร้องเรียนการถูกตอบโต้อันเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูล (Reprisal Matters) ลูกจ้างของรัฐบาลกลาง ผู้ที่เคยเป็นลูกจ้างของรัฐบาลกลาง หรือผู้สมัครเข้าทำงานในรัฐบาลกลางที่เชื่อว่าได้มีการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) เกิดขึ้นในหน่วยงานของรัฐบาลกลาง สามารถร้องเรียนเป็นหนังสือต่อสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษ (The Office of Special

Counsel : OSC)⁵ โดยอาจกรอกแบบฟอร์มคำร้องที่จัดไว้ให้โดยไม่ต้องดำเนินการผ่านทนายความ และสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษจะสอบสวนข้อร้องเรียน หากมีหลักฐานเพียงพอ อาจมีคำสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง (Corrective Action) คำสั่งลงโทษทางวินัย (Disciplinary Action) หรือทั้งสองอย่าง ในบางกรณีผู้กรณ้อาจเห็นชอบที่จะไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงที่เห็นชอบร่วมกัน

ขณะที่ในสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษจะมีหน่วยตรวจสอบข้อร้องเรียน (Complaints Examining Unit) ทำหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) โดยวิเคราะห์ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร รวมถึงข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำอื่นที่ต้องห้ามโดยกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับข้าราชการพลเรือน หน่วยตรวจสอบข้อร้องเรียนอาจติดต่อกับผู้ร้องเรียนเพื่อให้เข้าใจข้อร้องเรียนอย่างชัดเจนและอาจมีการไต่สวนเพิ่มเติม ทั้งนี้ ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ร้องเรียนจะไม่มีการเปิดเผยโดยมิได้รับความยินยอมจากผู้ร้องเรียน ยกเว้นกรณีที่ที่ปรึกษาพิเศษวินิจฉัยว่ามีภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงต่อสุขภาพอนามัยหรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือการฝ่าฝืนทางอาญาที่ปรึกษาพิเศษมีอำนาจเปิดเผยข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ร้องเรียนได้

ภายหลังการสอบสวนเบื้องต้น หน่วยตรวจสอบข้อร้องเรียนจะส่งเรื่องที่ข้อร้องเรียนมีความสมบูรณ์ไปยังหน่วยใดหน่วยหนึ่งในสามหน่วยของฝ่ายสอบสวนและฟ้องร้อง แต่ละหน่วยจะทำการสอบสวนเพื่อตรวจสอบข้อร้องเรียนและพยานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบและวิเคราะห์ทางกฎหมายว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือข้อบังคับหรือไม่ และเรื่องนั้นจำเป็นต้องมีคำสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง (Corrective Action)⁶ คำสั่งลงโทษทางวินัย (Disciplinary Action) หรือทั้งสองอย่างหรือไม่ นอกจากนี้ ในสำนักงานที่ปรึกษาพิเศษยังมีหน่วยแก้ไขข้อขัดแย้งที่เป็นทางเลือก (Alternative Dispute Resolution Unit) โดยหลังจากการตรวจสอบของหน่วยตรวจสอบข้อร้องเรียน สำนักงานที่ปรึกษาพิเศษจะเสนอทางเลือกด้วยวิธีการไกล่เกลี่ย ซึ่งการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยจะขึ้นอยู่กับความสมัครใจของทั้งฝ่ายผู้ร้องเรียนและหน่วยงานที่จ้างงาน

⁵ The Office of Special Counsel เป็นหน่วยงานอิสระสำหรับการตรวจสอบและไต่สวนของรัฐบาลกลาง สหรัฐ ซึ่งมีภารกิจหลักคือ เพื่อพิทักษ์ระบบคุณธรรม (Merit System) โดยปกป้องลูกจ้างหน่วยงานรัฐและเป็นผู้ร้องเรียนต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกตอบโต้ (Reprisal) ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเปิดเผยข้อมูล (Whistleblowing)

⁶ คำสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง (Personnel Action) สำหรับการละเมิดการกระทำที่ไม่ถูกต้องต่อบุคลากร (Prohibited Personnel Practices) ประกอบไปด้วย การคืนตำแหน่งเดิม (Reinstatement) การจ่ายคืนค่าจ้างที่สูญเสียไป (Back Pay) ต้นทุนค่ารักษาพยาบาล (Medical Cost) ค่าจ้างทนาย (Attorney fee) และการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้น (Lerner and Zuckerman, 2014)

หากทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง สำนักงานที่ปรึกษาพิเศษจะมอบหมายฝ่ายที่เป็นกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกเจรจาระหว่างกันเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงที่เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้ สำนักงานที่ปรึกษาพิเศษอาจเจรจากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นในระหว่างขั้นตอนใด ๆ อันจะนำไปสู่ข้อตกลงที่ยอมรับได้แก่ทุกฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งคำสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง (Corrective Action) และหรือคำสั่งลงโทษทางวินัย (Disciplinary Action)

ขณะที่การให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นลูกจ้างภาคเอกชนถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการฉ้อโกงขององค์กรและทางอาญา (Corporate and Criminal Fraud Accountability Act) หรือ Sarbanes-Oxley Act of 2002 มีผลใช้บังคับใช้เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2545 โดยมีบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลคือ การฟ้องคดีแพ่งในการคุ้มครองการโต้ตอบในกรณีการโกง (Civil Action to Protect against Retaliation in Fraud Cases) โดยเรื่องที่สามารถร้องเรียนได้ภายใต้กฎหมายนี้ ได้แก่ การฉ้อโกงทางไปรษณีย์ การฉ้อโกงโดยโทรเลข วิทยุ หรือโทรทัศน์ การฉ้อโกงด้านธนาคาร หรือการฉ้อโกงในธุรกิจหลักทรัพย์ หรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ หรือบทบัญญัติอื่นใดที่เป็นการฉ้อโกงผู้ถือหุ้น โดยมีรายละเอียด⁷ ดังนี้

(1) ขอบเขตการใช้บังคับ ใช้กับบริษัทที่เสนอขายหุ้นต่อประชาชน บริษัทที่มีหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ ค.ศ. 1934 หรือเจ้าหน้าที่ใด ๆ นายจ้าง ผู้รับเหมา ผู้รับเหมาช่วง หรือผู้แทนของบริษัทนั้น ๆ โดยที่มีการกระทำที่ห้าม ได้แก่ ไล่ออก ลดตำแหน่ง พักงาน กลั่นแกล้ง หรือการกระทำใด ๆ ที่แตกต่างในเชิงของเงื่อนไขการทำงาน ทั้งนี้ การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นผลจากการกระทำที่ถูกกฎหมายของลูกจ้างในประเด็น ได้แก่

1) การให้ข้อมูล หรือเป็นเหตุในการให้ข้อมูล หรือการกระทำใดๆ ที่ช่วยในการสืบสวนเกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่มีเหตุอันทำให้ลูกจ้างสมควรเชื่อได้ว่าเป็นการละเมิดตามกฎหมาย ได้แก่ การฉ้อโกงทางไปรษณีย์ การฉ้อโกงโดยโทรเลข วิทยุ หรือโทรทัศน์ การฉ้อโกงด้านธนาคาร หรือการฉ้อโกงในธุรกิจหลักทรัพย์ หรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ หรือบทบัญญัติใด ๆ ของกฎหมายรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการโกงผู้ถือหุ้น ทั้งนี้ เมื่อเป็นการให้ข้อมูลหรือช่วยเหลือบุคคลต่อไปนี้ หรือการสืบสวนนั้นกระทำการโดยบุคคลดังต่อไปนี้ ได้แก่ หน่วยงานกำกับดูแลระดับสหพันธรัฐ หรือหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย สมาชิกสภา

⁷ โชติกา ศรีนรเศรษฐ์. (2553). บทบาทของลูกจ้างในการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 118 – 124.

หรืออนุกรรมการใด ๆ ของรัฐสภา และบุคคลซึ่งมีอำนาจในการตรวจตราดูแลลูกจ้าง หรือบุคคลที่ทำงานให้นายจ้างที่มีอำนาจในการสืบสวน ค้นหา หรือยุติพฤติกรรมที่ผิดนั้น

2) การยื่นหรือก่อให้เกิดการยื่น หรือให้การยื่น หรือเข้าร่วม หรือช่วยเหลืออื่นใด ในการฟ้องร้อง หรือเพื่อการยื่นฟ้อง โดยนายจ้างรับรู้ เกี่ยวกับการละเมิดตามกฎหมาย ได้แก่ การฉ้อโกงทางไปรษณีย์ การฉ้อโกงโดยโทรเลข วิทยุ หรือโทรทัศน์ การฉ้อโกงด้านธนาคาร หรือการฉ้อโกงในธุรกิจหลักทรัพย์ หรือการฝ่าฝืนกฎระเบียบของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ หรือบทบัญญัติใด ๆ ของกฎหมายรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการโกงผู้ถือหุ้น

(2) การยื่นข้อร้องเรียน สามารถดำเนินการยื่นข้อร้องเรียนต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานภายใน 90 วัน หลังจากเกิดเหตุ ซึ่งจะมอบหมายการสืบสวนให้กับหน่วยงานกลางที่ดูแลเกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ สำนักงานความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและอาชีวอนามัย (Occupational Safety & Health Administration: OSHA)⁸ ซึ่งจะพิจารณาในเบื้องต้น ดังนี้

(ก) การร้องเรียนหรือให้เบาะแสของลูกจ้างต้องได้รับความคุ้มครอง (Protected Activity)

(ข) นายจ้างรับรู้เกี่ยวกับการร้องเรียนตาม (ก)

(ค) นายจ้างกระทำการใด ๆ ซึ่งก่อผลร้ายต่อลูกจ้าง

(ง) การร้องเรียนตาม (ก) เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด (ค)

ทั้งนี้ หากมีหลักฐานข้อร้องเรียนของลูกจ้างได้ตั้งเงื่อนไขข้างต้น และไม่สามารถหาข้อยุติได้ ทางสำนักงานความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและอาชีวอนามัย (OSHA) จะมีคำสั่งให้นายจ้างคืนตำแหน่งให้กับลูกจ้าง จ่ายเงินค่าจ้างย้อนหลัง และคืนสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้กับลูกจ้าง รวมทั้งการเยียวยาอื่นๆ โดยที่สำนักงานความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและอาชีวอนามัย (OSHA) ได้กำหนดตัวอย่างของ การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน (Discrimination) ให้รวมถึงพฤติกรรมต่อไปนี้ด้วยคือ การไล่ออก (Firing or Laying Off) การขึ้นบัญชีดำ (Blacklisting) การลดตำแหน่ง (Demoting) การปฏิเสธ การจ่ายค่าล่วงเวลา หรือการเลื่อนตำแหน่ง (Denying Overtime or Promotion) การลงโทษทางวินัย (Disciplining) การปฏิเสธการให้ประโยชน์ (Denial of Benefit) การไม่จ้างงาน (Failure to Hire or Rehire) การข่มขู่ (Intimidation) การเปลี่ยนตำแหน่งที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ (Reassignment Affecting Prospects for Promotion) และการลดค่าจ้าง

⁸ เป็นหน่วยงานของรัฐบาลกลางสังกัดกระทรวงแรงงาน ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ เพื่อรับประกันเงื่อนไขการทำงานที่สร้างความปลอดภัยและสุขภาพดีในการทำงานสำหรับแรงงานทั้งเพศชายและหญิง โดยกำหนดและบังคับใช้มาตรฐานความปลอดภัย รวมทั้งให้การศึกษ อบรม และความช่วยเหลือแก่แรงงาน

หรือลดชั่วโมงการทำงาน (Reducing Pay or Hours) ทั้งนี้ กรณีที่รัฐมนตรีไม่มีคำตัดสินภายใน 180 วัน นับจากวันที่ยื่นข้อร้องเรียนและความล่าช้านั้น ไม่ได้เป็นผลจากการทุจริตของผู้ร้องเรียน ก็สามารรถดำเนินคดีตามกฎหมาย หรือยื่นเรื่องให้พิจารณาใหม่ในศาล ซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีนั้นๆ อีกทั้ง การแจ้งเรื่องร้องเรียนต้องแจ้งไปยังผู้ที่ร้องเรียนและนายจ้างด้วย ส่วนภาระการพิสูจน์เป็นหน้าที่ของผู้ให้ข้อมูล (Whistle blower) ต้องพิสูจน์ว่าการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมนั้นเกิดจากการร้องเรียนของผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ นายจ้างอาจต่อสู้ โดยหลักฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือว่าการปฏิบัติดังกล่าวต้องเกิดขึ้น แม้ว่าไม่มีการร้องเรียนก็ตาม โดยมีอายุความไม่เกิน 90 วันนับจากวันที่เกิดการละเมิด

(3) การเยียวยาความเสียหาย ลูกจ้างจะได้รับชดเชยค่าเสียหาย (Compensatory Damages) ในกรณีดังต่อไปนี้

- 1) การคืนตำแหน่งในระดับเทียบเท่าตำแหน่งที่ควรได้รับ
- 2) การจ่ายค่าจ้างย้อนหลังพร้อมดอกเบี้ย
- 3) การจ่ายเงินชดเชยอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการปฏิบัติที่แตกต่าง รวมทั้งค่าดำเนินคดี ค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้กับพยานผู้เชี่ยวชาญ และค่าทนายความ

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐยังมีสิทธิเรียกเงินค่าเสียหายพิเศษในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาทิ ค่าเสียหายจากการเสียชื่อเสียง และค่าเสียหายอื่นๆ เพิ่มเติมได้ แต่ไม่ครอบคลุม การเรียกร้องค่าเสียหายในเชิงลงโทษ และไม่มีผลเป็นการลดสิทธิ สิทธิประโยชน์ หรือการเยียวยาของลูกจ้างตามกฎหมายอื่นๆ ของรัฐบาลกลางหรือกฎหมายมลรัฐ หรือภายใต้สัญญาการเจรจาต่อรองร่วมกัน ดังนั้น การคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสตามกฎหมายนี้จึงเป็นการสนับสนุนให้ลูกจ้างช่วยป้องกันการเสียหายต่อบริษัท และเป็นการช่วยเหลือการสอบสวนการกระทำผิดของกลุ่มผู้บริหาร ซึ่งส่งผลให้การกำกับดูแลกิจการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.1.2 พระราชบัญญัติการเปิดเผยผลประโยชน์สาธารณะของสหราชอาณาจักร

กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลในสหราชอาณาจักร⁹ คือ พระราชบัญญัติการเปิดเผยผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest Disclosure Act 1998) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเปิดเผยการกระทำที่ไม่ชอบ (Malpractice) ในสถานที่ทำงาน เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับบุคคลในองค์กร ลูกจ้างในหน่วยงานต่างๆ โดยอาจเป็นไปตามสัญญาจ้างแรงงาน หรือสัญญาประเภทอื่นๆ ครอบคลุมทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน อีกทั้ง ยังรวมถึงการกระทำไม่ชอบด้วยกฎหมายทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง การผิดสัญญา และการกระทำที่เป็น

⁹ ศศิณา เสงยวิจิตร. (2550). การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 57-63.

อันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองจากการถูกโต้ตอบ เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูล อาทิ การถูกไล่ออก การถูกลงโทษจากนายจ้าง หรือหัวหน้างาน โดยมีสาเหตุมาจากการเปิดเผยข้อมูล

ลักษณะของข้อมูลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายถูกกำหนดให้เป็น การเปิดเผยข้อมูลที่มีลักษณะดังนี้

- (1) การกระทำความผิดทางอาญา
- (2) การไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด
- (3) การตัดสินใจที่ไม่เป็นธรรม
- (4) ข้อมูลที่เกี่ยวกับอันตรายที่จะเกิดแก่สุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

ของบุคคลและความเสียหายที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ รวมถึงการพยายามปกปิดข้อมูลข้างต้นด้วย และการเปิดเผยข้อมูล ดังกล่าวโดยผู้ให้ข้อมูลจะต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดข้างต้น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการเปิดเผยผลประโยชน์สาธารณะ¹⁰ (Public Interest Disclosure Act 1998) ดังกล่าวไม่ได้กำหนดความหมายของผู้ให้ข้อมูล (Whistle blower) ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้ระบุถึงมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลไว้ในส่วน การคุ้มครองความเสียหายในทางการจ้างแรงงาน (Protection from Suffering Detriment in Employment) ซึ่งจะคุ้มครองลูกจ้างจากการกระทำของนายจ้าง นอกเหนือจากสิทธิ หรือสวัสดิการพื้นฐาน ที่กฎหมายแรงงานรองรับไว้ โดยที่กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูลดังนี้

(1) ข้อกำหนดในสัญญาใด ๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกีดกันลูกจ้างจากการเปิดเผย ข้อมูลที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเป็น โฆษะ นอกจากนี้ มีผลบังคับใช้กับข้อตกลงระหว่าง ลูกจ้างและนายจ้าง แม้ว่าจะไม่ได้มีการกำหนดไว้ในสัญญา โดยที่ลูกจ้างมีสิทธิที่จะไม่ตกเป็นผู้ที่ ได้รับเสียหายจากนายจ้างเพราะการที่ตนได้เปิดเผยข้อมูล อาทิ กรณีเป็นลูกจ้างในตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับความคุ้มครองจากการคุกคามใด ๆ ตลอดจนถึงสิ้นสุดสัญญาจ้าง

(2) คุ้มครองลูกจ้างจากการถูกไล่ออก หรือการยกเลิกสัญญาจ้างที่เป็นการโต้ตอบ จากการที่ลูกจ้างเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมาย ทั้งนี้ สาเหตุของการเลิกจ้างอันเนื่องจากการเปิดเผย ข้อมูลถือได้ว่าเป็นการเลิกจ้างที่ไม่เป็นธรรม

¹⁰ กฎหมายดังกล่าวให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างในภาคเอกชน และครอบคลุมถึงผู้ทำสัญญาช่วง (subcontract) และ ผู้ฝึกงาน (trainee) ดูรายละเอียดใน แสงว นุญเฉลิมวิภาส และคณะ. (2550). การศึกษาพันธกรณีและความพร้อม ของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003. รายงานการ วิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. หน้า 135.

(3) ลูกจ้างสามารถฟ้องนายจ้างต่อศาลแรงงานได้ หากตนเองได้รับความเสียหาย โดยที่ลูกจ้างต้องฟ้องร้องต่อศาลในระยะเวลา 3 เดือนนับจากวันที่นายจ้างกระทำการให้เกิดความเสียหาย หรือวันที่ลูกจ้างรู้ว่าตนเองได้รับความเสียหาย แต่อาจมีการขยายระยะเวลาออกไปเป็นกรณีพิเศษได้หากมีเหตุอันสมควร

(4) กรณีลูกจ้างถูกเลิกจ้าง โดยไม่เป็นธรรมอันเป็นผลจากการเปิดเผยข้อมูลที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมาย และได้นำเรื่องดังกล่าวสู่การพิจารณาของศาล ศาลจะไม่พิจารณาถึงข้อกล่าวอ้างของนายจ้างว่าการเลิกจ้างมีเหตุอันสมควรหรือไม่ หากปรากฏว่ามีการเลิกจ้างเพราะ การเปิดเผยข้อมูลตามกฎหมาย จะถือว่าเป็นการเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมทันทีโดยผลของกฎหมาย แต่หากเป็นการเปิดเผยข้อมูล โดยปกปิดชื่อ (Anonymity) และไม่มีหลักฐานว่า นายจ้างรู้ว่ามี การเปิดเผยข้อมูล ศาลไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวเป็นสาเหตุให้เกิดการเลิกจ้าง

(5) ลูกจ้างอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีที่นายจ้างกระทำละเมิดตามกฎหมาย ทำให้ตนได้รับความเสียหาย โดยจะต้องกำหนดในคำฟ้องและพิสูจนให้ศาลเห็นว่า ตนมีสิทธิได้รับ เงินชดเชย หรือมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน ส่วนจำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้น ศาลจะเป็นผู้ กำหนดโดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมาย และความเสียหายที่ได้รับ หรือสิทธิตามกฎหมายที่พึงได้รับ ทั้งนี้ หากลูกจ้างมีส่วนในการกระทำความผิดด้วย ศาลจะ พิจารณาถึงหลักความเท่าเทียมแห่งการกระทำ เพื่อลดสัดส่วนค่าเสียหายลงให้เหมาะสมกับ พฤติการณ์แห่งกรณี ทั้งนี้ ค่าทดแทนดังกล่าวไม่ได้จำกัดเฉพาะการสูญเสียเงินเดือนที่ผ่านมาเท่านั้น แต่รวมถึงการสูญเสียรายได้ในอนาคต ความเสียหายต่อจิตใจ และความเสียหายในลักษณะอื่นๆ

(6) ลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างเนื่องจากได้กระทำการเปิดเผยข้อมูลที่ได้รับ ความคุ้มครอง ตามกฎหมาย สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งยับยั้งการกระทำของนายจ้างชั่วคราว หากศาล พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของลูกจ้างมีเหตุอันสมควร อาจมีคำสั่งชั่วคราวให้ลูกจ้างกลับเข้า ทำงานได้

ทั้งนี้ การกระทำอันเป็นการโต้ตอบอันเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูลตามที่กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัติการเปิดเผยผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest Disclosure Act 1998) จำเป็นต้องเป็นการกระทำโดยบุคคลที่สามตามนิยามนายจ้าง โดยที่ไม่รวมถึงการกระทำที่ไม่ชอบ จากบุคคลใด ๆ ที่ไม่ใช่ นายจ้าง อาทิ ผู้ร่วมงาน ผู้จัดการ ผู้ช่วยนายจ้าง หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ ผู้บังคับบัญชาโดยตรง

3.1.3 กฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลของ เครือรัฐออสเตรเลีย

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐของเครือรัฐออสเตรเลียไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายระดับสหพันธรัฐ แต่เป็นในระดับมลรัฐที่มีอำนาจนิติบัญญัติได้ กำหนดให้มีกฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลจากการโต้ตอบของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเผยข้อมูล เพื่อส่งเสริมให้ผู้พบเห็น การกระทำที่ไม่ถูกต้องกฎหมาย กล้าที่จะออกมาเปิดเผยข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของ สาธารณะ (Public Interest) ทั้งนี้ ในส่วนนี้จะยกตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ให้ ข้อมูลของ 2 มลรัฐ ได้แก่ มลรัฐควีนแลนด์ และมลรัฐวิกตอเรีย ดังนี้¹¹

(1) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐของมลรัฐควีนแลนด์ ได้แก่

กฎหมาย Whistle Blower Protection Act 1994 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและรักษาประโยชน์ สาธารณะ โดยให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูล ในกรณีดังต่อไปนี้

1) การกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Unlawful Act) การกระทำโดย ประมาท (Negligence) หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม (Improper Conduct) ที่มีผลกระทบต่อ หน่วยงานรัฐ

2) สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขอนามัยสาธารณะ (Public Health) หรือความ ปลอดภัยของส่วนรวม (Safety)

3) สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม (Environment)

ผู้ให้ข้อมูลจำแนกเป็น 2 กรณี ได้แก่

กรณีแรก ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ (Public Officer) ในเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติโดยมิชอบ การบริหารราชการแผ่นดิน โดยมิชอบ รวมถึงการกระทำที่ผิด กฎหมาย การเลือกปฏิบัติ การกระทำต่อสาธารณะที่ไม่เหมาะสม การละเมิด หรือการกระทำที่ไม่ เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อการเงินของสาธารณะ และการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสุขอนามัยหรือ สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึง บุคคลที่เป็นคู่สัญญากับรัฐ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ ที่ไม่ชอบของเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรของรัฐที่กล่าวมาข้างต้น

กรณีที่สอง ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลทั่วไป (Anybody) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ อันตรายต่อสุขภาพหรือความปลอดภัยในชีวิตของบุคคลไร้ความสามารถ (Disability) เรื่อง ที่เกี่ยวกับอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบ จากการเปิดเผยข้อมูล กระทำการตอบโต้ผู้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์สาธารณะ (*Intérêt*

¹¹ ศศิณา เสงวีจิตร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 9. หน้า 39-52.

Général) ตามกฎหมาย นอกจากนี้ บุคคลทั่วไปสามารถเปิดเผยข้อมูล แม้ว่าไม่สามารถระบุตัวผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้

มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐ กำหนดว่าผู้เปิดเผยข้อมูล ไม่มีความรับผิดชอบทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง แต่อาจมีความรับผิดชอบจากการกระทำของผู้เปิดเผยข้อมูลในเรื่องอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะตามกฎหมาย Whistle Blower Protection Act 1994 โดยที่กฎหมายฉบับนี้ได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้เปิดเผยข้อมูลจากการโต้ตอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ถูกเปิดเผย โดยกำหนดว่าผู้ใดก็ตามจะต้องไม่เป็นสาเหตุ หรือพยายาม หรือสมรู้ร่วมคิด ในการทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย โดยเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้เปิดเผยข้อมูล หรือจะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ (*Intérêt Général*) ตามกฎหมาย ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดโทษทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ผู้กระทำการโต้ตอบ โดยมีโทษสูงสุดจำคุก 2 ปี หรือปรับ 167 หน่วยลงโทษปรับ (Penalty Unit)¹² ถือเป็นความผิดที่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล โดยคณะลูกขุน นอกจากนี้ การกระทำการโต้ตอบยังถือว่าเป็นการทำละเมิด ซึ่งผู้กระทำละเมิดจะต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยศาลจะเป็นผู้กำหนดค่าสินไหมทดแทนตามความเหมาะสม

ในกรณีผู้เปิดเผยข้อมูลเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมายกำหนดให้หน่วยงานรัฐจะต้องมีกระบวนการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้เปิดเผยข้อมูลจากการโต้ตอบโดยหน่วยงานรัฐ หรือเจ้าหน้าที่รัฐอื่น และหากการตอบโต้เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยกระบวนการทางบริหารในการร้องขอให้สอบสวนความผิดทางวินัย แต่งตั้ง หรือโยกย้ายเจ้าหน้าที่ผู้นั้นไปยังหน่วยงานอื่น หรือให้ดำรงตำแหน่งอื่น หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม กฎหมายกำหนดให้ยกเลิกคำสั่งดังกล่าวเนื่องจากมีลักษณะเป็นการโต้ตอบต่อเจ้าหน้าที่ผู้เปิดเผยข้อมูลตามกฎหมาย

การโต้ตอบลูกจ้างของหน่วยงานรัฐผู้เปิดเผยข้อมูล หากการโต้ตอบลูกจ้างของหน่วยงานรัฐเป็นไปอย่างต่อเนื่องในขณะที่ลูกจ้างคนนั้นยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหน่วยงาน และการย้ายลูกจ้างไปอยู่หน่วยงานอื่นเป็นวิธีการเดียวที่จะยับยั้งการโต้ตอบได้ ลูกจ้างของหน่วยงานรัฐดังกล่าวอาจร้องเรียนแก่ กรรมการหน่วยจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service Commissioner) หรือ หัวหน้าผู้บริหารฝ่ายแรงงาน (Chief Executive of the Employee's Department) หากคณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาแล้ว เห็นควรให้ย้ายลูกจ้างไปยังหน่วยงานอื่น อาจมีคำสั่ง

¹² ระบบค่าปรับของเครือรัฐออสเตรเลียเป็นระบบมาตรฐานค่าปรับที่ใช้การกำหนดหน่วยการลงโทษ (Penalty Unit) ซึ่งเป็นการระบุหน่วยลงโทษที่ผันแปรไปตามระดับความร้ายแรงของความคิด และกำหนดมาตรฐานค่าปรับสำหรับความผิดต่อหน่วยการลงโทษ โดยที่การคำนวณค่าปรับในระบบนี้อาจเขียนเป็นสูตรการคำนวณได้ กล่าวคือ ค่าปรับ เท่ากับ จำนวนหน่วยการลงโทษ คูณด้วยค่าปรับสำหรับความผิดต่อหน่วย

โดยตรงให้ลูกจ้างผู้นั้น ย้ายไปปฏิบัติงานยังหน่วยงานอื่น อย่างไรก็ตาม จะต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างหน่วยจัดทำบริการสาธารณะ (Public Service Employee) และหัวหน้าหน่วยงานที่จะย้ายลูกจ้างไปปฏิบัติงานก่อน โดยที่คณะกรรมการหน่วยจัดทำบริการสาธารณะมีอำนาจที่จะกระทำการใดๆ ที่จำเป็นเพื่ออำนวยความสะดวกในการย้ายลูกจ้างของหน่วยงานรัฐดังกล่าว

กรณีการตอบโต้ลูกจ้าง (Employee) ผู้เปิดเผยข้อมูล ลูกจ้างดังกล่าวอาจร้องขอต่อคณะกรรมการอุตสาหกรรม (Industrial Commission) เพื่อให้มีคำสั่งการหยุดตอบโต้ได้ หากผู้ใดไม่สามารถใช้สิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการดังกล่าวได้สามารถร้องขอต่อศาลฎีกาเพื่อให้มีคำสั่งให้หยุดการโต้ตอบ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการอุตสาหกรรม และศาลฎีกาเชื่อได้ว่า ผู้ใดเกี่ยวข้องกับ การโต้ตอบผู้ให้ข้อมูล อาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นกระทำการเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตนต่อผู้ให้ข้อมูล

นอกจากนี้ หน่วยงานที่มีอำนาจพิจารณาอาจใช้มาตรการคุ้มครองชั่วคราวให้ระงับการกระทำที่เป็น การโต้ตอบจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยเป็นที่สุดได้ อีกทั้ง กฎหมายกำหนดโทษทางอาญากับผู้ที่ตั้งใจแจ้งข้อความเท็จหรือต้องการให้เกิดความเข้าใจผิด และกำหนดโทษทางวินัยแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำการที่ไม่เหมาะสมตามกฎหมายนี้ด้วย

(2) กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐของมลรัฐวิกตอเรีย ได้แก้ไขกฎหมาย Whistle Blower Protection Act 2001 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำไม่เหมาะสม (Improper Conduct) ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยให้ความคุ้มครองกับผู้ให้ข้อมูล และผู้ที่อาจได้รับผลกระทบจากการโต้ตอบที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อมูลที่จะได้รับความคุ้มครองต้องเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในกรณีดังต่อไปนี้

1) การคอร์รัปชัน (Corruption) หมายความว่า การปฏิบัติของบุคคลที่ส่งผลกระทบไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมต่อการแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์สุจริต ความเชื่อถือของรัฐของเจ้าหน้าที่รัฐหรือองค์กรของรัฐ รวมถึงการใช้ข้อมูลของรัฐโดยมิชอบ

2) การทำให้เกิดความเสียหาย (Detrimental Action) หมายความว่า รวมถึง การกระทำที่เป็นสาเหตุให้เกิดความเสียหาย ความสูญเสีย การข่มขู่ หรือคุกคาม และการเลือกปฏิบัติ การทำให้เกิดความเสียหายเปรียบเทียบ การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลร้ายอันเกี่ยวข้องกับการจ้างงาน อาชีพ วิชาชีพ การค้า หรือธุรกิจ รวมถึงการรักษาวินัย (Disciplinary Action)

3) การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม (Improper Conduct) หมายความว่า การคอร์รัปชันหรือการบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะอย่างผิดพลาดในสาระสำคัญ การกระทำที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่งเกี่ยวกับการสาธารณสุข หรือความปลอดภัย การกระทำที่ส่งผลให้

เกิดความเสียหายอย่างยิ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การกระทำความผิดทางอาญา หรือการที่เจ้าหน้าที่เพิกเฉย หรือละทิ้งงานบริการสาธารณะในความรับผิดชอบของตน

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูล กำหนดให้เป็น บุคคลธรรมดา (Natural Person) ผู้ซึ่งเชื่ออย่างมีเหตุผลว่าเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานรัฐได้เข้าร่วมหรือเสนอว่าจะเข้าร่วมในการกระทำที่ไม่เหมาะสม โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ หรือกระทำโดยเสนอว่าจะกระทำให้เกิดความเสียหาย โดยการตอบโต้ผู้ซึ่งเปิดเผยข้อมูล¹³

ขณะที่มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลแก่รัฐ กำหนดว่าการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ (*Intérêt Général*) ที่ได้รับความคุ้มครองต้องเป็นการเปิดเผยตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย โดยที่ผู้เปิดเผยข้อมูลจะได้รับความคุ้มครองให้ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ทางปกครอง และทางวินัย อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้กำหนดไม่ให้เปิดเผยข้อมูลบางประการ อาทิ บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองความลับ หรือเป็นการเปิดเผยข้อมูลที่ขัดต่อพันธกรณีภายใต้คำสาบาน กฎแห่งกฎหมาย หรือทางปฏิบัติที่กำหนดให้ปกปิดเป็นความลับ ซึ่งผู้เปิดเผยข้อมูลจะ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้

การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลตามกฎหมาย Whistle Blower Protection Act 2001 ระบุถึงหลักเกณฑ์การเป็นผู้กระทำการโต้ตอบ (Reprisal) ได้แก่ (1) บุคคลที่โต้ตอบ หรือคุกคาม (Threaten) ผู้ที่ได้เปิดเผย หรือตั้งใจจะเปิดเผยข้อมูล (2) บุคคลที่เชื่อว่าผู้อื่นได้เปิดเผยข้อมูล หรือตั้งใจจะเปิดเผยข้อมูล และได้กระทำการโต้ตอบ หรือคุกคามบุคคลดังกล่าว (3) บุคคลที่ยุยง หรือส่งเสริมให้ผู้อื่นโต้ตอบ หรือคุกคามผู้ที่เปิดเผยข้อมูล

นอกจากนี้ ได้กำหนดให้การกระทำที่เป็นการโต้ตอบผู้เปิดเผยข้อมูลเป็นสาเหตุให้ผู้เปิดเผยข้อมูลนั้น ได้รับความเสียหายถือเป็นการกระทำละเมิด สามารถฟ้องร้องต่อศาลเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ โดยสามารถเรียกค่าสินไหมในเชิงลงโทษ (Exemplary Damage) และผู้ที่ได้รับความเสียหายยังสามารถใช้สิทธิเยียวยาความเสียหายทางกฎหมายในทางอื่นได้¹⁴

ผู้ที่เชื่อว่าการกระทำเพื่อโต้ตอบให้เกิดความเสียหายได้เกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นสามารถร้องไปยังศาลฎีกาเพื่อให้มีคำสั่งให้ผู้กระทำการโต้ตอบดำเนินการเพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือสั่งให้หยุดการกระทำนั้น นอกจากนี้ หากคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา

¹³ กฎหมายฉบับนี้ยังมีบทบัญญัติที่เอื้อต่อการเปิดเผยข้อมูล ได้แก่ การให้บุคคลเปิดเผยข้อมูลโดยไม่ระบุชื่อตนเอง (Anonymously) และการที่บุคคลสามารถเปิดเผยข้อมูลแม้ว่าไม่สามารถระบุถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้

¹⁴ นอกจากนี้ กฎหมายยังบัญญัติโทษแก่ผู้ที่กระทำการโต้ตอบผู้เปิดเผยข้อมูล ได้แก่ โทษปรับ 240 หน่วยลงโทษปรับ หรือจำคุก 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ได้รับความเสียหายอาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ใช้มาตรการชั่วคราวเพื่อเยียวยาความเสียหาย หรือมีคำสั่งให้หยุดการกระทำชั่วคราวได้ ทั้งนี้ ผู้ที่ได้หรือรับข้อมูลในระหว่างเวลา หรือเป็นผลมาจากการคุ้มครองการเปิดเผยข้อมูล หรือการสอบสวนข้อมูลที่เปิดเผยภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายนี้ จะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลนั้น หากผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับ 60 หน่วยลงโทษปรับ หรือจำคุก 6 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำคุก

3.1.4 กฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลการทุจริตของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติให้มีกฎหมายคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลการทุจริต (Whistleblower Protection Act 2004) โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2549 ซึ่งมีหลักการสำคัญคือ เพื่อให้การคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตที่ถูกเลิกจ้าง โดยที่มีสาเหตุจากการให้ข้อมูลดังกล่าว และขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมายนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ให้ข้อมูลการทุจริตเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และประโยชน์อื่น ๆ ของสาธารณชน อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้ให้ข้อมูลการทุจริต และป้องกัน เยียวาความเสียหายที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้ บทบัญญัติภายใต้กฎหมายฉบับนี้มีแนวคิดที่คล้ายคลึงกับกฎหมายในลักษณะเดียวกันของหลายประเทศ เช่น พระราชบัญญัติการเปิดเผยผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest Disclosure Act 1998) ของสหราชอาณาจักร พระราชบัญญัติการคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูล (Whistleblower Protection Act 1989) และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการฉ้อโกงขององค์กรและทางอาญา (Corporate and Criminal Fraud Accountability Act 2002) ของ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น¹⁵

กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public Interest Disclosure) ให้การคุ้มครองบุคคลที่ให้ข้อมูล แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐ
- 2) ลูกจ้างในหน่วยงานธุรกิจเอกชน และลูกจ้างรายวัน หรือลูกจ้างชั่วคราว
- 3) บุคคลทั่วไปที่ให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงบางอย่างเพื่อป้องกันไม่ให้เกิด

ความเสียหาย หรือเพื่อยับยั้งความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมถึงบุคคลที่ได้รับความเสียหายหรืออาจได้รับความเสียหายจากข้อเท็จจริงที่จะมีการเปิดเผย (Reportable Fact) ซึ่งการเปิดเผยของบุคคลนั้น จะต้องไม่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายแก่กิจการธุรกิจดังกล่าว โดยมีขอบด้วยกฎหมาย

¹⁵ แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคณะ. (2550). การศึกษาพันธกรณีและความพร้อมของประเทศไทยในการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ.2003. รายงานการวิจัยเสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต. หน้า 223 – 225

ทั้งนี้ ในส่วนของข้อเท็จจริงที่ควรมีการรายงานหรือเปิดเผย (Reportable Fact) อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว หรือปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หรือกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ตามที่ระบุไว้ ข้อเท็จจริงที่จะช่วยคุ้มครองชีวิต ร่างกายของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ประโยชน์ของผู้บริโภค การรักษาสีงแวดล้อม การแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม รวมถึงการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดของประชาชน

2) ข้อเท็จจริงที่เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำตามที่ผิดกฎหมายข้างต้น กล่าวคือ เป็นข้อมูล หรือข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนกฎหมายในอนาคต

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้เปิดเผยข้อมูลได้รับความคุ้มครองจากการถูกเลิกจ้างโดยนายจ้าง กล่าวคือ มีผลทำให้การเลิกจ้างนั้นมีผลกลายเป็นโมฆะตามกฎหมายใน 3 กรณี ดังต่อไปนี้

1) การเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ เช่น เมื่อพบการกระทำความผิดตามที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดในบริษัทที่ผู้นั้นทำงานอยู่ โดยแจ้งให้ฝ่ายตรวจสอบภายใน หรือผู้รับผิดชอบทราบ

2) การเปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกคำสั่ง กฏระเบียบ หรือการกระทำทางปกครองใด ๆ หรือการให้คำแนะนำ

3) การเปิดเผยข้อมูลแก่บุคคลใด ๆ ที่มีความจำเป็นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหาย หรือลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้น เช่น การเปิดเผยข้อมูลต่อสื่อมวลชน หรือบุคคลภายนอก โดยที่กฎหมายกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

3.1) ผู้ให้ข้อมูลมีหลักฐานน่าเชื่อว่า ตนเองจะถูกเลิกจ้างหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่ธรรมจากนายจ้าง

3.2) ผู้ให้ข้อมูลมีหลักฐานน่าเชื่อว่าหลักฐานที่จะร้องเรียนอาจถูกทำลาย ซ่อนเร้น ปลอมแปลง แก้ไข หากมีการเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ

3.3) ผู้ให้ข้อมูลได้รับการร้องขอจากผู้ประกอบการธุรกิจ เพื่อมิให้เปิดเผยข้อมูลหรือข้อเท็จจริงนั้นแก่ผู้ประกอบการธุรกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ

3.4) ผู้เปิดเผยข้อมูลไม่ได้รับหนังสือยืนยัน รวมถึงการรับส่งข้อมูล อิเล็กทรอนิกส์ จากผู้ประกอบการธุรกิจที่จะเริ่มดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ได้รายงานไปภายในกำหนดเวลา 20 วัน นับแต่วันที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้รับทราบเรื่องดังกล่าวแล้ว หรือพบว่าผู้ประกอบการธุรกิจมิได้ดำเนินการสืบสวนใด ๆ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

3.5) ผู้เปิดเผยข้อมูลมีหลักฐานเชื่อได้ว่าจะเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกายของบุคคลหนึ่งบุคคลใด หากไม่มีการเปิดเผยข้อมูลข้อเท็จจริงต่อสาธารณชน

นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีมาตรการเยียวยาและป้องกันความเสียหาย สำหรับการให้ข้อมูลในกรณีต่าง ๆ ได้แก่

1) การเปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจ ระบุให้ นายจ้างที่ได้รับทราบ เอกสารข้อเท็จจริงจากลูกจ้างที่เปิดเผยข้อมูล มีหน้าที่แจ้งให้ลูกจ้างผู้นั้นทราบโดยไม่ชักช้าถึง มาตรการที่นายจ้างได้ดำเนินการที่จำเป็นเพื่อหยุดยั้งหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดจากการละเมิด กฎหมาย และต้องแจ้งผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว

2) การเปิดเผยข้อมูลแก่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจ ระบุให้ หน่วยงานของรัฐที่ได้รับข้อเท็จจริงที่เปิดเผย มีหน้าที่ตรวจสอบ สืบสวนพยาน หลักฐานที่จำเป็น ซึ่งหากพบว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวมีมูลแล้ว หน่วยงานแห่งนั้นจะต้องดำเนินการที่เหมาะสมตามที่ กฎหมายให้อำนาจไว้ ในกรณีที่ข้อเท็จจริงนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดที่มีโทษทางอาญาก็ให้นำ บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Code of Criminal Procedure Act) มาบังคับใช้ ในการสืบสวนและการฟ้องคดี

3.2 การรายงานธุรกรรมทางการเงินภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

มาตรการทางกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในส่วนของประเทศไทยได้มีการกำหนดให้มีการรายงานธุรกรรมทางการเงินไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยได้บัญญัติถึงองค์ประกอบของการรายงานธุรกรรมทางการเงิน ทั้งในส่วนของความหมายและมูลฐานความผิดของการฟอกเงิน ประเภทของธุรกรรม และการรายงานการทำธุรกรรม ผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรมทางการเงิน ช่องทางการรับรายงานและข้อมูลการทำธุรกรรม กระบวนการพิจารณารายงานและข้อมูลการแจ้งเบาะแส ดังนี้

3.2.1 ความหมายและความผิดมูลฐานของการฟอกเงิน

(1) ความหมายของการฟอกเงิน (Money Laundering) หมายถึง การเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมายให้ดูเหมือนว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้กระทำผิดกฎหมายไม่ต้องทำให้ผู้อื่นทราบที่มาของทรัพย์สิน จึงจำเป็นต้องใช้วิธีปิดบัง หรือซุกซ่อนทรัพย์สิน อันจะช่วยปิดบังการทำความผิดของตนได้อีกด้วย นอกจากนี้ ทรัพย์สินอื่นที่ได้

กลายเป็นเงินสะอาดแล้ว ผู้กระทำผิดกฎหมายก็สามารถใช้เป็นทุนในการขยายเครือข่ายอาชญากรรมและคุ้มครองความมั่นคงให้กับอาชญากรรมของตนด้วย¹⁶

(2) ความผิดมูลฐานของการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของความผิดมูลฐานอันเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหลายประการ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิผู้ให้ข้อมูล หรือผู้รายงานธุรกรรม ให้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทรานั้น ย่อมมีความสำคัญเพื่อการได้ซึ่งข้อมูลอันเกี่ยวกับธุรกรรมการฟอกเงินของผู้กระทำผิดฐานฟอกเงิน ทั้งนี้ ปัจจุบัน ได้กำหนดให้มีความผิดมูลฐานที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน รวมทั้งสิ้น 21 ประเภท ได้แก่¹⁷ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ การฉ้อโกงประชาชน การ

¹⁶ สุพล ไตรเวทย์. (2548). คำอธิบายกฎหมายฟอกเงิน ปัญหา ข้อเท็จจริง คำอธิบาย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

¹⁷ มาตรา 3 “ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า

(1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) ความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้ามนุษย์หรือความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเพศ เฉพาะที่เกี่ยวกับการ เป็นธุระจัดหา ล่อไป พาไป หรือรับไว้เพื่อการอนาจารซึ่งชายหรือหญิง เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น หรือความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์เฉพาะที่เกี่ยวกับการกระทำเพื่อกำไรหรือเพื่ออนาจาร หรือ โดยทุจริต ชื่อ จำหน่าย หรือรับตัวเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากนั้น หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือที่เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

(4) ความผิดเกี่ยวกับการชักยอกหรือฉ้อ โกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดยกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

(5) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

(6) ความผิดเกี่ยวกับการกรรโชก หรือรีดอาทรัพย์ที่กระทำโดยอ้างอำนาจอันชอบ หรือช่องโหว่ ตามประมวลกฎหมายอาญา

(7) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

ยักยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม การกระทำความผิด หรือริดเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอำนาจอั้งยี่ หรือช่องโหว่ การลักลอบหนีศุลกากร การก่อการร้าย การพนัน การเป็นสมาชิกอั้งยี่ การรับของโจร การปลอม

(9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาตโดยมีวงเงินในการกระทำความผิดรวมกันมีมูลค่าตั้งแต่ห้าล้านบาทขึ้นไป หรือเป็นการจัดให้มีการเล่นการพนันทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(10) ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

(11) ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ซื้อ รับจํานำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

(12) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(13) ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอม หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

(14) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือ เดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

(15) ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ยึดถือ หรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ หรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีขอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

(16) ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิด อันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

(17) ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะกรณีเพื่อเรียก หรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

(18) ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ทรัพย์ โจร ริดเอาทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระ

(19) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด

(20) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายล่วงหน้าตามกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขายล่วงหน้า หรือความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมที่มีผลกระทบต่อราคาการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า หรือเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลภายในตามกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

(21) ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน เฉพาะที่เป็นการค้าอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด และความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์เฉพาะที่เป็นการค้ายุทธภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ในการก่อการร้าย การรบ หรือการสงคราม

หรือการแปลงเงินตรา ดวงตรา แสตมป์ และตั๋ว การค้าที่เกี่ยวกับการปลอมหรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา การปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือ เดินทาง ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม การประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัส ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น การลักทรัพย์ กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ซึ่งทรัพย์ ปล้นทรัพย์ นื้อ โกง หรือยักยอก การกระทำอันเป็นโจรสลัด การกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิงและสิ่งเทียมอาวุธปืน ทั้งนี้ จากความผิดมูลฐานของการฟอกเงินที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถแยกทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้¹⁸ กล่าวคือ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำ ซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน และดอกผลของเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการสนับสนุน หรือช่วยเหลือการกระทำความผิดมูลฐาน

3.2.2 ประเภทของธุรกรรม และการรายงานการทำธุรกรรม

ในการปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ ซึ่งมีการฟอกเงินที่ได้จากการกระทำความผิดนั้น จำเป็นจะต้องทราบถึงแหล่งที่มาของเงินทุน หรือทรัพย์สินที่ได้จากการประกอบอาชญากรรมทั้งหลาย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินพ.ศ. 2542 ได้กำหนดประเภทของธุรกรรมที่ต้องรายงานให้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน¹⁹ โดยสามารถแบ่งออกเป็นประเภท 2 ประเภท²⁰ คือ

¹⁸ มาตรา 3 “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการ จำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงิน หรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1)(2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยน สภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอน ไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

¹⁹ มาตรา 3 “ธุรกรรม” หมายความว่า กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนิติกรรม สัญญาหรือการดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่น ทางการเงิน ทางธุรกิจ หรือการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน

²⁰ อลงกรณ์ นาคประเสริฐ. (2546). *อำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 42-43

(1) ธุรกรรมทั่วไปที่ต้องรายงาน หมายความว่า เป็นธุรกรรมที่ทำกันปกติทั่วไป แต่มีลักษณะเข้าเงื่อนไขตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้นต้องรายงานการทำธุรกรรมดังกล่าว

ซึ่งตามความหมายของธุรกรรมดังกล่าว สามารถแยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำนิติกรรม²¹ หรือสัญญา หมายถึง การกระทำกิจกรรมใดที่เกี่ยวข้องกับการใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ หรือการกระทำกิจกรรมใดที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมหลายฝ่าย ซึ่งเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไป แต่ละฝ่ายอาจเป็นบุคคลคนเดียว หรือ หลายคนรวมกันเป็นฝ่ายเดียวกันก็ได้

2) การดำเนินการใด ๆ กับผู้อื่นทางการเงิน ทางธุรกิจ หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการกระทำการ หรือ ดำเนินการใด ๆ กับบุคคลอื่นในทางการเงิน หรือในทางธุรกิจ

3) การดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สิน หมายถึง กิจกรรมที่เป็นการกระทำการ หรือ ดำเนินการใด ๆ กับทรัพย์สิน

(2) ธุรกรรมที่มีลักษณะต้องรายงาน ซึ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเรียกธุรกรรมประเภทนี้ว่า ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ธุรกรรมประเภทนี้จะเป็นการทำธุรกรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ให้มีการรายงานการทำธุรกรรม โดยทำให้มีลักษณะธุรกรรมไม่เข้าหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมนั้นต้องรายงาน²²

นอกจากนี้ ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ธุรกรรมนั้นจะต้องมีลักษณะพิเศษ ดังต่อไปนี้²³

(1) มีลักษณะของความซับซ้อนผิดไปจากการทำธุรกรรมในลักษณะเดียวกันที่ทำกันอยู่ตามปกติ

(2) มีลักษณะที่ขาดความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ

²¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 149 นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

²² มาตรา 3 “ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย” หมายความว่า ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การกระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง และให้หมายความรวมถึงการพยายามกระทำธุรกรรมดังกล่าวด้วย

²³ สีนาทา ประยูรรัตน์.(2544). คำอธิบายกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัท วินเนอร์ เอเชียน เทรค จำกัด. หน้า 11-12.

(3) มีลักษณะที่เป็นเหตุอันควรเชื่อได้ว่ากระทำขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงเพื่อมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

(4) มีลักษณะที่เกี่ยวข้อง หรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมเพียงครั้งเดียวหรือหลายครั้ง

3.2.3 ผู้มีหน้าที่รายงานการทำธุรกรรม

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีผู้รายงานธุรกรรม แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ สถาบันการเงิน (มาตรา 13) สำนักงานที่ดิน (มาตรา 15) และผู้ประกอบการอาชีพตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 16) กล่าวคือ

(1) สถาบันการเงิน

กฎหมายดังกล่าวได้ระบุให้มีการรายงานธุรกรรมโดยสถาบันการเงิน²⁴ ซึ่งหมายถึง ธนาคารแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเออร์ บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทประกันชีวิต บริษัทประกันวินาศภัย สหกรณ์ออมทรัพย์ และนิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ต้องจัดทำรายงานธุรกรรม เมื่อมีการทำธุรกรรมในลักษณะดังต่อไปนี้²⁵

²⁴ มาตรา 3 “สถาบันการเงิน” หมายความว่า

(1) ธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ และธนาคารตามที่ได้มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น โดยเฉพาะ

(2) บริษัทเงินทุน และบริษัทเครดิตฟองซิเออร์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบ ธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ และบริษัทหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วย หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

(3) บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมตามกฎหมายว่าด้วย บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม

(4) บริษัทประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัยตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย

(5) สหกรณ์ออมทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์หรือ

(6) นิติบุคคลที่ดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเงินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

²⁵ มาตรา 13 เมื่อมีการทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน ให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมนั้นต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่าธุรกรรมดังกล่าวเป็น

(1) ธุรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือ

(3) ธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจะเป็นธุรกรรมตาม (1) หรือ (2)หรือไม่ก็ตาม

- 1) ชุกรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 2) ชุกรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวงหรือ
- 3) ชุกรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

นอกจากนี้ ยังกำหนดว่า เมื่อมีการทำชุกรกรรมกับสถาบันการเงินให้สถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องรายงานการทำชุกรกรรมนั้นต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อปรากฏว่าชุกรกรรมดังกล่าวเป็น²⁶

- 1) ชุกรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนตั้งแต่ 2 ล้านบาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป
- 2) ชุกรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 5 ล้านบาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป

หรือในกรณีที่เป็นชุกรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ไม่ว่าจะเป็ชุกรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนตั้งแต่สองล้านบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป หรือชุกรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ห้าล้านบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป หรือไม่ก็ตาม สถาบันการเงินต้องรายงานการทำชุกรกรรมนั้นต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน²⁷

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นบางประการมิให้สถาบันการเงินต้องรายงานการทำชุกรกรรมต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็ชุกรกรรมที่ใช้เงินสดมีจำนวนตั้งแต่สองล้านบาท หรือกว่านั้นขึ้นไป หรือชุกรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ห้าล้านบาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป²⁸ กล่าวคือ

- 1) ชุกรกรรมที่พระมหากษัตริย์ พระบรมราชินี พระรัชทายาท หรือพระบรมวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไปจนถึงชั้นเจ้าฟ้า เป็นคู่กรณี
- 2) ชุกรกรรมที่รัฐบาล ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐเป็นคู่กรณี
- 3) ชุกรกรรมที่มูลนิธิดังต่อไปนี้เป็คู่กรณี ได้แก่ มูลนิธิชัยพัฒนา มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มูลนิธิสายใจไทย
- 4) ชุกรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ที่ทำกับสถาบันการเงิน เว้นแต่กรณีดังต่อไปนี้ ได้แก่ (ก) ชุกรกรรมที่เป็นการโอนเงินในประเทศโดยใช้บริการบาทเนตตาม

ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อเท็จจริง ใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชุกรกรรมที่สถาบันการเงินได้รายงานไปแล้ว ให้สถาบันการเงินรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

²⁶ กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

²⁷ สีหนาท ประยูรรัตน์. อ้างแล้ว. หน้า 89.

²⁸ กฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

ระเบียบธนาคารแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริการบาทเน็ต หรือที่เป็นการโอนเงินข้ามประเทศ ระหว่างธนาคารโดยใช้บริการของ Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication, limited liability Co – operative Society (S.W.I.F.T.s.c.) (ช) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นเรื่องกำปั่น เรื่องที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไปเรียกไฟฟ้า หรือเรื่องที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป รวมทั้งแพด้วย (ค) ธุรกรรมที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่เป็นยานพาหนะเครื่องมือ หรือเครื่องจักรกลอื่นใด

5) การทำสัญญาประกันวินาศภัย เว้นแต่การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยที่คาดว่าจะต้องจ่ายตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

6) การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมประเภทโอนเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือ การได้มาโดยการครอบครองหรือโดยอายุความตามมาตรา 1382 หรือมาตรา 1401 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์²⁹

นอกจากนี้ เนื่องจากสถาบันการเงินเป็นเป้าหมายสำคัญที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินกฎหมายฟอกเงิน โดยทั่วไปจึงต้องกำหนดให้สถาบันการเงินจัดให้ลูกค้าแสดงตนและที่อยู่ก่อนทำธุรกรรม เพื่อให้ทราบตัวตนที่แท้จริงของลูกค้าว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหน ประกอบธุรกิจอย่างไร และให้ลูกค้าบันทึกข้อเท็จจริง และรายงานเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินก่อนทำธุรกรรมที่มีมูลค่าเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดอาญาที่กำหนดไว้

การให้ลูกค้าของสถาบันการเงินต้องแสดงตน (Customer Identification) เป็นไปตามแนวทางของอนุสัญญากรุงเวียนนา และ FATF เพื่อให้สถาบันการเงินได้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของลูกค้า มิใช่รู้จักแต่เพียงชื่อปลอมหรือนามแฝงหรือชื่อของผู้อื่น ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการฟอกเงินขึ้น จะเป็นการยากที่จะติดตามหรือสืบหาผู้ทำธุรกรรมที่แท้จริง FATF และบรรดาประเทศในยุโรป ที่ใช้บังคับกฎหมายฟอกเงิน จึงเรียกแนวทางนี้ว่า “Know Your Customer” หรือรู้จักลูกค้าของท่าน สำหรับแนวทางในการรู้จักลูกค้า อาจสรุปได้ดังนี้

(1) กระทำอย่างมีเหตุผลและรอบคอบในการพิจารณารูปพรรณที่แท้จริง (True Identity) ของลูกค้า รวมทั้งผู้รับประโยชน์จากบัญชีธนาคารด้วย

(2) รู้แหล่งที่มาของเงิน

²⁹มาตรา 1382 บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ด้วยความสงบและโดยเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาสิบปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาห้าปี ไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์

มาตรา 1401 ภาระจำยอมอาจได้มาโดยอายุความ ท่านให้นับบทบัญญัติว่าด้วยอายุความได้สิทธิอันกล่าวไว้ในลักษณะ 3 แห่งบรรพนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(3) รู้ลักษณะธุรกิจของลูกค้า

(4) รู้ลักษณะของบัญชีธนาคารที่มีเหตุผลและมีความเป็นไปได้

ทั้งนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้ดูแลด้านการเงินและควบคุมสถาบันการเงินของประเทศไทย ได้เคยเสนอมาตรการกฎหมายฟอกเงินและมาตรการอื่น ซึ่งเป็นสาระสำคัญของกฎหมายฟอกเงินไว้ โดยมีมาตรการธนาคารและสถาบันการเงินต้องรู้จักตัวลูกค้าด้วย ดังนี้

(1) ระยะเวลาควรออกกฎหมายคุ้มครองธนาคารหรือสถาบันการเงินที่เปิดเผยมูลข้อมูลของลูกค้า ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินให้ทางการทราบ โดยไม่ต้องรับโทษจากการฟ้องร้องของลูกค้า หลังจากนั้นอีกระยะหนึ่ง จึงทำธนาคารหรือสถาบันการเงินรายงานข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนติดตามรายการที่ผิดปกติหรือน่าสงสัย เช่น มีจำนวนสูงกว่าที่กำหนด เป็นต้น ให้ทางการได้ทราบและติดตามต่อไป

(2) มีกฎหมายควบคุมให้ธนาคารและสถาบันการเงินต้องรู้จักตัวลูกค้าที่แท้จริง และห้ามเปิดบัญชีโดยใช้นามแฝง ชื่อปลอม หรือมีแต่เลขบัญชีเท่านั้น รายการฝากถอนเป็นเงินสดรายใหญ่ เช่น 10 ล้านบาท เป็นต้น ต้องมีเหตุผลจึงทำได้ มีการเก็บและบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาที่กำหนดตามสมควร รายได้น่าสงสัยหรือมีจำนวนสูงตามที่กำหนดจะต้องรายงานให้ทางการทราบทันที รวมทั้งธนาคารหรือสถาบันการเงินจะต้องมีระบบการติดตามและรายงานการฟอกเงินที่มีประสิทธิภาพด้วย

(3) จัดตั้งหน่วยงานพิเศษสอบสวนคดีทางการเงิน เพื่อทำหน้าที่ติดตามยึดอาชญากรรมทรัพย์สินได้มาจากการฟอกเงิน ทั้งโดยการค้ายาเสพติดและอื่น ๆ ตลอดจนทำหน้าที่รับรายงานหรือข้อมูลจากธนาคารหรือสถาบันการเงินที่จะจัดส่งให้โดยตรง เพื่อติดตามและประสานงานกับส่วนงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานพิเศษที่อาจขึ้นตรงกับส่วนราชการใดส่วนราชการหนึ่ง หรือตั้งขึ้นเป็นเอกเทศก็ได้

ตามมาตรการให้ลูกค้าแสดงตน ของสถาบันการเงินดังกล่าวสรุปได้ว่า ก่อนรับดำเนินการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝากเงิน รับฝากทรัพย์ ให้กู้ยืมหรือนิติกรรมอื่น สถาบันการเงินจึงต้องจัดให้ลูกค้าแสดงตน โดยระบุชื่อและที่อยู่ ทั้งนี้ถ้าเป็นบุคคลธรรมดา ต้องแสดงต้นฉบับบัตรประจำตัวภาพถ่ายและพินิจนที่อยู่ในช่วงก่อนหน้า 3 เดือน ถ้าเป็นนิติบุคคลต้องแสดงหลักฐานเอกสารซึ่งทางราชการออกให้ไม่เกินกว่า 3 เดือน ซึ่งระบุชื่อ ที่อยู่ และหนังสือมอบอำนาจ³⁰

³⁰ สุรพล ไตรเวทย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 16. หน้า 34-35.

ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงได้กำหนดเกี่ยวกับการให้ลูกค้าของสถาบันการเงินแสดงตนไว้ ตาม มาตรา 20³¹ สถาบันการเงินจึงมีหน้าที่สำคัญในการจัดให้ลูกค้าได้แสดงตน (Customer Identification) เพื่อทราบว่าลูกค้าเป็นใคร อยู่ที่ใด และประกอบอาชีพอย่างไร รวมทั้งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ลูกค้าซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ต้องแสดงข้อมูลและหลักฐานดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อและนามสกุล
- 2) เลขประจำตัวประชาชน หรือเลขหนังสือเดินทางในกรณีที่เป็นคนต่างด้าว
- 3) ที่อยู่ตามทะเบียนบ้าน หรือถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยในกรณีที่เป็นคนต่างด้าว
- 4) วัน เดือน ปีเกิด
- 5) เพศ
- 6) สถานภาพ
- 7) สัญชาติ

8) หลักฐานสำคัญประจำตัวบุคคล ได้แก่ บัตรประจำตัวประชาชน บัตรประจำตัวข้าราชการ หรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หนังสือเดินทาง หรือเอกสารประจำตัวอื่นที่ออกให้โดยทางราชการ

- 9) อาชีพ สถานที่ทำงาน และหมายเลขโทรศัพท์
- 10) สถานที่สะดวกในการติดต่อ และหมายเลขโทรศัพท์
- 11) รายชื่อผู้ทำธุรกรรม

สำหรับการแสดงตนของลูกค้าซึ่งเป็นนิติบุคคล ต้องแสดงข้อมูลและหลักฐานดังต่อไปนี้

- 1) ชื่อนิติบุคคล
- 2) เลขประจำตัวผู้เสียภาษีอากร
- 3) สถานที่ตั้งและหมายเลขโทรศัพท์
- 4) ประเภทการประกอบการ
- 5) หนังสือรับรองข้อความในทะเบียนที่นายทะเบียนออกให้ไม่เกินหนึ่งเดือน
- 6) ตราประทับของนิติบุคคล (ถ้ามี)

³¹ มาตรา 20 ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 จัดให้ลูกค้าแสดงตนทุกครั้งก่อนการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งต้องกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคในการแสดงตนของคนพิการ หรือทุพพลภาพด้วย เว้นแต่ลูกค้าได้แสดงตนไว้ก่อนแล้ว

7) บัตรประจำตัวผู้เสียภาษีอากร

นอกจากนี้ สถาบันการเงินต้องตรวจสอบกิจการของลูกค้าเฉพาะที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับฟอกเงิน โดยการทำธุรกรรมมีลักษณะซ้ำซ้อน ไม่มีกิจกรรมทางธุรกิจชัดเจน ไม่ปรากฏลูกค้า หรือธุรกิจที่น่าจะมีกำไรมาก เป็นต้น หรือกรณีที่ลูกค้าแลกเปลี่ยนเงินตราจำนวนบ่อย ๆ เปิดบัญชีใช้หลายสาขา โอนยักย้ายเงินเสมอ โอนเงินต่างประเทศเสมอ ๆ นำฝากเงินจำนวนมาก โดยอ้างว่าได้มาจากแหล่งซึ่งขาดความชัดเจน ชื่อหลักทรัพย์จำนวนมากโดยไม่ปรากฏวัตถุประสงค์ หรือกู้ยืมเงินจากต่างประเทศโดยไม่ปรากฏแหล่งที่มา เป็นต้น ทั้งนี้ สถาบันการเงินต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินและจุดหมายปลายทางของเงินเหล่านั้น และมีหน้าที่รายงานให้หน่วยราชการที่รับผิดชอบโดยตรงทราบ³²

ขณะที่การเก็บรักษานบันทึกการแสดงผลได้แก่ รายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงผลและบันทึกข้อเท็จจริง เป็นเอกสารหลักฐานสำคัญที่แสดงความบริสุทธิ์ของการทำธุรกรรม อย่งไรก็ตาม

³² กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบเพื่อทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลูกค้า พ.ศ.2555

ข้อ 15 ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการตรวจสอบและพิสูจน์ทราบข้อมูลและหลักฐานการแสดงผลตามข้อ 5 และข้อ 6 แล้ว ให้สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) ดำเนินการให้ข้อมูลดังต่อไปนี้ เพื่อระบุตัวตนของลูกค้า

- (1) ในกรณีที่ลูกค้าเป็นบุคคลธรรมดา
  - (ก) แหล่งที่มาของรายได้หรือเงินของลูกค้า
  - (ข) ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง
- (2) ในกรณีที่ลูกค้าเป็นนิติบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมาย
  - (ก) สถานะทางกฎหมายและการมีอยู่จริงของนิติบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมาย
  - (ข) โครงสร้างการบริหารจัดการหรือการเป็นเจ้าของ
  - (ค) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารจัดการ
  - (ง) วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการของนิติบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมาย
  - (จ) แหล่งที่มาของรายได้
  - (ฉ) ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง
  - (ช) ข้อมูลทั่วไปของนิติบุคคลหรือนิติบุคคลที่มีการตกลงกันทางกฎหมายอันแสดงถึงฐานะทาง

เศรษฐกิจเบื้องต้น หรือความน่าเชื่อถือ หรือ โครงสร้างการบริหารจัดการ หรือขนาดองค์กรอันเป็นข้อมูลที่สถาบันการเงินและผู้ประกอบอาชีพตามมาตรา 16 (1) และ (9) สามารถนำมาพิจารณาเป็นเงื่อนไขประกอบการดำเนินการ ความสัมพันธ์กับลูกค้าได้

(3) วัตถุประสงค์ของลูกค้าในการสร้างความสัมพันธ์ทางธุรกิจ และประเภทของการใช้บริการ หรือ ความสัมพันธ์ทางธุรกิจที่ลูกค้าประสงค์จะดำเนินการความสัมพันธ์

ในกรณีที่มีคดีความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน เอกสารหลักฐานดังกล่าวก็จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยเฉพาะในการสืบสวน สอบสวน และการฟ้องคดีกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินฯ จึงกำหนดให้สถาบันการเงินต้องเก็บรักษารายละเอียดเกี่ยวกับการแสดงตน และบันทึกข้อเท็จจริงไว้เป็นเวลาห้าปี ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 22³³ สถาบันการเงินต้องเก็บรักษาทันทีการแสดงเจตนาของลูกค้าไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อใช้ประโยชน์ในกรณีที่มีการสืบสวนและดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน

(2) สำนักงานที่ดิน

นอกจากสถาบันการเงินแล้ว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ยังได้ระบุให้สำนักงานที่ดินต้องมีการรายงานข้อมูลธุรกรรม ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ เนื่องจากสำนักงานที่ดินต่าง ๆ อาจถูกใช้เป็นแหล่งฟอกเงินได้ โดยการนำรายได้ที่ผิดกฎหมายมาเปลี่ยนสภาพเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือที่ดิน ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวจึงกำหนดให้สำนักงานที่ดินต้องจัดทำรายงานธุรกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้³⁴

1) เมื่อมีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนเงินเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง

³³ มาตรา 22 เว้นแต่จะ ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ปฏิบัติตนเป็นอย่างอื่น ให้สถาบันการเงินเก็บรักษารายละเอียด ดังนี้

(1) เกี่ยวกับการแสดงตนตามมาตรา 20 เป็นเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีการปิดบัญชีหรือยุติความสัมพันธ์กับลูกค้า

(2) เกี่ยวกับการทำธุรกรรมและบันทึกข้อเท็จจริงตามมาตรา 21 เป็นเวลาห้าปีนับแต่ได้มีการทำธุรกรรมหรือบันทึกข้อเท็จจริงนั้น

ฯลฯ

ฯลฯ

³⁴ มาตรา 15 โดยให้สำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ มีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงาน เมื่อปรากฏว่ามีการขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่สถาบันการเงินมิได้เป็นคู่กรณีและที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีการชำระด้วยเงินสดเป็นจำนวนเงินเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) เมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการโอนในทางมรดกให้แก่ทายาท โดยธรรม หรือ

(3) เมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

2) เมื่ออสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าตามราคาประเมินเพื่อเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนและนิติกรรมเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง เว้นแต่เป็นการโอนในทางมรดก³⁵ ให้แก่ทายาทโดยธรรม³⁶ หรือ

3) เมื่อเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย

นอกจากนี้ มีการกำหนดมูลค่าของการชำระด้วยเงินสดหรือมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องมีการรายงานธุรกรรม โดยสำนักงานที่ดินกรุงเทพมหานคร สำนักงานที่ดินจังหวัด สำนักงานที่ดินสาขา และสำนักงานที่ดินอำเภอ ต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อปรากฏว่ามีการขอลดทะเบียน สิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 15 (1) และ (2) ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนี้³⁷

1) การชำระด้วยเงินสด ได้กำหนดให้สำนักงานที่ดินรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อปรากฏว่ามีการขอลดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์เฉพาะที่มีการชำระด้วยเงินสดหรือมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวนตั้งแต่ 2 ล้านบาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป

2) กรณีอสังหาริมทรัพย์ ได้กำหนดให้สำนักงานที่ดินต่าง ๆ ข้างต้น รายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เมื่อปรากฏว่ามีการขอลดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

³⁵ คำว่า มรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 ภายใต้อำนาจของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้ว เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

³⁶ ทายาทโดยธรรม คือ บุคคลที่เป็นญาติและมีสิทธิที่จะได้รับมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629 ทายาทโดยธรรมมีลำดับเท่านี้ และภายใต้อำนาจแห่ง มาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้อำนาจของ บทบัญญัติพิเศษแห่ง มาตรา 1635

³⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2543) ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์เฉพาะที่มีการชำระด้วยเงินสดหรือมูลค่าของอสังหาริมทรัพย์เป็นจำนวน ตั้งแต่ห้าล้านบาท หรือมากกว่านั้นขึ้นไป³⁸

(3) ผู้ประกอบอาชีพตามที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กำหนดให้ต้องรายงาน

นอกจากผู้มีหน้าที่รายการธุรกรรมคือสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดินต่าง ๆ รวมถึง เจ้าหน้าที่บุคลากรแล้ว ยังกำหนดให้เอกชน หรือบุคคลทั่วไปซึ่งประกอบอาชีพต่างที่มีความสำคัญ หรือจำเป็นเกี่ยวกับการฟอกเงิน ในทุกๆด้าน ได้แก่ บุคคลผู้ประกอบอาชีพตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 16 ³⁹

³⁸ สีนาท ประชวรรัตน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 123.

³⁹ มาตรา 16 ให้ผู้ประกอบอาชีพดังต่อไปนี้มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมต่อ สำนักงานในกรณีเป็นธุรกรรม ที่ใช้เงินสดมีจำนวนเกินกว่าที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย ทั้ง นี้ ผู้ประกอบ อาชีพตาม (2) (3) (4) และ (5) ต้องเป็นนิติบุคคล เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยที่มีพยานหลักฐานอันสมควร ว่ามีการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐาน ฟอกเงินกับผู้ ประกอบอาชีพตาม (2) (3) (4) และ (5) ที่มีได้เป็นนิติบุคคล ให้สำนักงานมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ประกอบ อาชีพดังกล่าวรายงานการทำ ธุรกรรมต่อสำนักงาน

(1) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ การให้คำแนะนำ หรือการเป็นที่ปรึกษาในการทำธุรกรรมที่ เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้าย เงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่ใช่สถาบัน การเงิน ตามมาตรา 13

(2) ผู้ประกอบอาชีพค้าอัญมณี เพชรพลอย ทองคำ หรือเครื่องประดับที่ประดับด้วยอัญมณี เพชรพลอย หรือทองคำ

(3) ผู้ประกอบอาชีพค้าหรือให้เช่าซีรยยนต์

(4) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับนายหน้าหรือตัวแทนซื้อขายอสังหาริมทรัพย์

(5) ผู้ประกอบอาชีพค้าของเก่าตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า

(6) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับสำหรับผู้ประกอบ ธุรกิจที่มีใช้สถาบัน การเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบ ธุรกิจสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับหรือตาม กฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(7) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ที่มีใช้สถาบันการเงินตาม ประกาศ กระทรวงการคลังเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจบัตรเงินอิเล็กทรอนิกส์ หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(8) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับบัตรเครดิตที่มีใช้สถาบันการเงินตามประกาศกระทรวงการคลังเกี่ยวกับการ ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต หรือตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงิน

(9) ผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมดูแลธุรกิจ บริการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ซึ่งผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการลงทุน หรือเคลื่อนย้ายเงินทุน และอาชีพอื่น ๆ ที่มาตรา 16 ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้กำหนดให้ มีหน้าที่ต้องรายงานการทำธุรกรรมด้วยนั้น เนื่องจากอาชีพดังกล่าว มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เงินทุนมากที่สุด

ดังนั้น ผู้ประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามมาตรา 16 กำหนดไว้ จึงมีหน้าที่ต้องรายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการทำธุรกรรมนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือเป็นธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย การรายงานการทำธุรกรรมของสถาบันการเงิน และการรายงานของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการ ทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนนี้ จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากการรายงานการทำธุรกรรมของสถาบันการเงิน มาตรา 13 และ สำนักงานที่คืนตาม มาตรา 15 บางประการ กล่าวคือ การรายงานของผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำ ในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนนี้ กฎหมายกำหนดให้ มีหน้าที่รายงานต่อสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เฉพาะในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยเท่านั้น โดยสรุปแล้วโดยทั่วไปไม่ต้องรายงาน นอกจากมีเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

สำหรับในกรณีของสถาบันการเงิน และสำนักงานที่คืนนั้น มีหน้าที่ต้องรายงานเมื่อมีการทำธุรกรรมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยและสำหรับกรณีผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนนี้ รวมถึงผู้ประกอบอาชีพ ตามมาตรา 16 นี้ เมื่อได้รายงานการทำธุรกรรมไปแล้วและต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงใดที่เกี่ยวข้อง หรืออาจจะเป็นประโยชน์ ในการยืนยันข้อเท็จจริง เช่น มีข้อมูลเพิ่มเติมว่าเป็นธุรกรรมที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าว ก็จะต้องรายงานการยืนยันข้อเท็จจริงนั้น โดยไม่ชักช้า หรือในทางตรงกันข้าม ถ้ามีข้อมูลเพิ่มเติมว่า

---

(10) ผู้ประกอบอาชีพที่ดำเนินธุรกิจทางการเงินตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินที่มีใช้สถาบันการเงิน ซึ่งปรากฏผลจากการประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายที่มีความเสี่ยงที่ใช้เป็นช่องทางในการฟอกเงินหรือการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่น่าสงสัยว่ามีข้อเท็จจริง ใดที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเป็นประโยชน์ในการยืนยันหรือยกเลิกข้อเท็จจริง เกี่ยวกับธุรกรรมที่ได้รายงานไปตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นำบุคคลดังกล่าวรายงานข้อเท็จจริงนั้นให้สำนักงานทราบโดยไม่ชักช้า

ให้นำความตามมาตรา 14 มาใช้บังคับกับผู้ที่มีหน้าที่รายงานตามวรรคหนึ่งด้วยโดยอนุโลม เว้นแต่ผู้มีหน้าที่รายงานดังกล่าว เป็นผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินเสียเอง

มิได้เป็นธุรกรรมที่เกี่ยวกับการฟอกเงิน ก็จะต้องรายงานเพื่อยกเลิกข้อเท็จจริงที่ได้รายงานไปแล้ว โดยไม่ซ้ำซ้อนกัน

3.2.4 การรับรายงานและข้อมูลการทำธุรกรรมช่องทางอื่น ๆ หรือการแจ้งเบาะแสข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดจากเอกชน

นอกจากบุคคลผู้มีหน้าที่ต้องรายงานธุรกรรมให้กับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามกฎหมายแล้ว ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลและหลักฐานต่าง ๆ เพื่อการตรวจสอบและพิจารณา ดังนั้น มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 จึงกำหนดให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ มีอำนาจในการสอบถาม หรือรับข้อมูล หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้⁴⁰

นอกจากนี้ มาตรา 38 ได้ให้อำนาจแก่กรรมการธุรกรรม เลขานุการและพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะ ในกรณีที่สงสัยว่ามีการซุกซ่อนทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อตรวจสอบหรือยึด หรืออายัด

⁴⁰ มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือ ส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้น หรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึด หรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเน้นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนี้จะถูกขโมย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม (3) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสองให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา บรรดาข้อมูลที่ได้มาจากการให้ถ้อยคำ คำชี้แจงเป็นหนังสือ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ให้เลขานุการเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บรักษาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายจะต้องแสดงเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย

สำหรับข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 38 จึงกำหนดให้เลขาธิการต้องจัดเก็บรักษา และใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้น

ปัจจุบันนอกจากช่องทางการรับรายงานข้อมูลการทำธุรกรรมช่องทางปกติตามกฎหมายแล้ว สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยังได้ตระหนักว่า ในปัจจุบันการประกอบอาชีพอาชญากรรม มีรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนมีความสลับซับซ้อนและแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการฟอกเงินและยังมีการนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดต่อไปอีก ทำให้ยากแก่การปราบปราม ดังนั้น การทำงานในลักษณะบูรณาการโดยมีประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล/เบาะแส เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงได้เปิดช่องทางการรับรายงานข้อมูลผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินในเชิงลึก เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกับภาคประชาชนในการร่วมกันป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยจัดให้มีโครงการสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (สายลับ ปปง.) กล่าวคือ⁴¹

- 1) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน⁴²
- 2) เพื่อแจ้งเตือน (Warning) ผู้บังคับบัญชา ประชาชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องถึงรูปแบบและวิธีการของอาชญากรรม เพื่อวางมาตรการในการป้องกันการฟอกเงินในรูปแบบต่าง ๆ
- 3) เพื่อรวบรวมข้อมูล เบาะแส ติดตาม ปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

คุณสมบัติผู้สมัครเป็นสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้แก่ ในการสมัครเป็นสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน บุคคลทุกคนสามารถสมัครเป็นสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้โดยไม่จำกัดเพศ วัย การศึกษา และต้องเป็นผู้ที่สื่อสารเข้าใจ และ

⁴¹ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (2546). การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน: คู่มือประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน.

⁴² มาตรา 40 (3/5) กำหนดสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมีอำนาจหน้าที่ ส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและการต่อต้านการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

ให้รายละเอียดข้อมูลหรือเบาะแสต่าง ๆ และตอบคำถามได้ นอกจากนี้ สายลับต้องไม่เป็นบุคคล นิติบุคคล เจ้าหน้าที่ตามกฎหมายฟอกเงิน

ขณะที่การแจ้งข้อมูลและเบาะแส (Clue) แก่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินกำหนดให้ควรเป็นรายละเอียดในเชิงลึกเพื่อเป็นแนวทางในการสืบสวน ขยายผล หรือรวบรวม พยานหลักฐาน โดยให้รายละเอียดข้อมูล/เบาะแส ดังนี้

- 1) เรื่องอะไร กรณีที่แจ้งเบาะแสเป็นเรื่องอะไร เช่น การค้ายาเสพติด การค้ำมนุษย์ เป็นต้น
- 2) ผู้กระทำความผิดเป็นใคร ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเป็นใครรวมทั้งเครือข่ายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง โดยแจ้ง ชื่อจริง นามสกุลจริง หมายเลขประชาชน 13 หลัก หมายเลขหนังสือเดินทาง หรืออื่นๆ เพื่อพิสูจน์ทราบตัวบุคคลว่าเป็นบุคคลที่กระทำความผิดหรือต้องสงสัย ส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือเครือข่าย ก็ให้รายละเอียดเช่นเดียวกัน
- 3) พฤติการณ์เป็นอย่างไร บุคคลที่กระทำความผิดหรือสงสัยมีพฤติกรรมอย่างไร โดยให้รายละเอียดให้มากที่สุด เช่น ร่ำรวยผิดปกติ ผิดปกติอย่างไร กรณีค้ายาเสพติด รับยาเสพติดจากที่ไหน ไปส่งที่ไหน บุคคลที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง และรายละเอียดอื่นๆ เป็นต้น
- 4) ทรัพย์สินมีอะไรบ้าง บุคคลที่กระทำความผิดหรือสงสัยมีทรัพย์สินอะไรบ้าง เช่น สังกหริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน รถยนต์ สมุดบัญชีเงินฝาก ผู้นิรภัย เป็นต้น
- 5) พยานหลักฐาน (พยานบุคคล, พยานเอกสาร, พยานวัตถุ) ในการพิสูจน์ทราบความผิดของบุคคลที่กระทำความผิดหรือต้องสงสัย

อย่างไรก็ตามสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้แก้ไขกฎหมายให้มีการจัดตั้ง “กองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” เพื่อใช้สนับสนุนในการดำเนินการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งนี้ ตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ว่าด้วยกองทุนการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดังกล่าวได้กำหนดให้สามารถนำเงินจากกองทุนมาใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับการสืบสวน สอบสวน รวมทั้งการแจ้งเบาะแสโดยสามารถจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่บุคคลภายนอกผู้แจ้งเบาะแสที่ทำให้ทราบถึงตัวทรัพย์สิน แหล่งที่มา หรือสถานที่ตั้งของทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยเบาะแสนั้นต้องมีข้อมูล หรือพยานหลักฐานพอสมควรที่สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สิน และนำไปสู่การยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน

นอกจากนี้ การเป็นสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยังได้กำหนดให้จะต้องซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับของทางราชการทุกประการ รวมทั้งจรรยาบรรณและหน้าที่ของสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการทำผิดกฎหมาย หรือแสวงประโยชน์จากการเป็นสายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน โดยมีขอบ

จะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวและถูกดำเนินคดีทางกฎหมาย รวมทั้งถูกขกเลิก หรือเพิกถอนการเป็น
สายลับป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.2.5 การพิจารณารายงาน และข้อมูลการแจ้งเบาะแส หรือข้อเท็จจริงการกระทำความผิด จากเอกชน

(1) การตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือที่แจ้งเบาะแส

1) ในกรณีปรากฏชื่อผู้แจ้งเบาะแสดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน
ดำเนินการตรวจสอบต่อไปว่ารายงานและข้อมูลการแจ้งเบาะแสนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ
ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานความผิดฐานฟอกเงิน หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ
การกระทำความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน และเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ
สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินต้องดำเนินการหรือไม่

2) ในกรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แจ้งเบาะแสเมื่อดำเนินการตรวจสอบตามข้อ 1) แล้วให้
ตรวจสอบต่อไปว่าในการรายงานและข้อมูลการแจ้งเบาะแสนั้น

2.1) มีการระบุพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ หรือพยานบุคคล หรือชี้เบาะแสเกี่ยวกับ
พยานหลักฐานชัดเจน และมีพฤติการณ์แวดล้อมของการกระทำความผิดที่เข้าองค์ประกอบของ
ความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน หรือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายที่มีเหตุอันควรสงสัยหรือมี
เหตุอันควรเชื่อได้ว่าเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน โดย
พิจารณาจากหนังสือแล้วน่าจะเชื่อได้ว่ามีมูลความผิดจริงหรือไม่

2.2) มีการระบุพยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานบุคคล ซึ่งชี้ข้อเท็จจริงหรือชี้เบาะแส
เกี่ยวกับพยานหลักฐานชัดเจน และมีการแจ้งเบาะแสข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่แจ้ง
เบาะแสข้อมูลเป็นจำนวนมาก และเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสำนักงานป้องกัน
และปราบปรามการฟอกเงินหรือไม่

(2) รายงานผลการตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือที่แจ้งเบาะแส

หลังจากเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือที่แจ้งเบาะแสแล้ว ให้รายงานผล
การตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งทำความเข้าใจเบื้องต้นว่ารายงานและข้อมูลการแจ้งเบาะแส
ดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือหรือน่าจะมีมูลความผิดจริงหรือไม่เพียงใดและสมควรดำเนินการต่อไป
หรือไม่อย่างไร โดยเสนอต่อเลขาธิการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินเพื่อพิจารณาสั่งการ

พิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ากรณีการรับข้อมูล การแจ้งเบาะแสจากเอกชนหรือบุคคลภายนอก
นี้จะแตกต่างจากกรณีของการได้รับรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตจากหน่วยงานที่มีหน้าที่
ในการส่งรายงานหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริต คือ สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน เจ้าหน้าที่
ศุลกากร และผู้ประกอบการอาชีพ เกี่ยวกับการดำเนินการหรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง

การลงทุน หรือเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ทางคณะกรรมการธุรกรรมสามารถดำเนินการยับยั้งธุรกรรม หรืออายัดทรัพย์สินเป็นการชั่วคราว เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ แต่กรณีนี้ทางสำนักงานป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินจะต้องเสนอเรื่องให้เลขาธิการสำนักงานป้องกันและปราบปรามการ ฟอกเงินพิจารณาสั่งการก่อนแล้วเสนอให้คณะกรรมการธุรกรรมเป็นผู้พิจารณาดำเนินการตาม ขั้นตอนของกฎหมายต่อไป⁴³

3.3 การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลกรณีเกิดความเสียหายจากการรายงาน

นอกเหนือจากการกำหนดให้มีการรายงานธุรกรรมภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงินแล้ว มาตรการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลกรณีเกิดความเสียหายจากการรายงานเป็น ส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้มีการรายงานธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัย โดยได้กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และระเบียบของสำนักงานป้องกันและ ปราบปรามการฟอกเงิน ดังนี้

3.3.1 การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ.2542

ในการบังคับใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในปัจจุบันนั้น มีความจำเป็น อย่างยิ่งที่ต้องได้รับข้อมูลจากผู้รายงาน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จึงได้ระบุถึงมาตรการการคุ้มครองทาง กฎหมายแก่ผู้ที่ต้องรายงานธุรกรรมทั้ง 3 ประเภทข้างต้น ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการเงิน (มาตรา 13) สำนักงานที่ดิน (มาตรา 15) และผู้ประกอบการอาชีพตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 16) โดย บัญญัติไว้ใน มาตรา 19⁴⁴

ทั้งนี้ การที่ผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบถึง การไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดย มีเงื่อนไขสำคัญว่าผู้รายงานต้องกระทำโดยสุจริต⁴⁵ อย่างไรก็ตาม คำว่า “สุจริต” เป็นคำที่มีความหมายกว้าง และเป็นนามธรรม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ได้มีคำวิเคราะห์ศัพท์คำ ว่าสุจริตไว้

⁴³ อลงกรณ์ นาคประเสริฐ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 20. หน้า 91-92.

⁴⁴ มาตรา 19 “การรายงานตามมาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 16 ซึ่งผู้รายงานกระทำโดยสุจริต หากก่อให้เกิด ความเสียหายแก่บุคคลใดผู้รายงานไม่ต้องรับผิดชอบ”

⁴⁵ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายคำว่า สุจริต หมายถึง ประพฤติชอบ ประพฤติด้วยความตั้งใจดี ประพฤติซื่อตรงต่อหน้าที่

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย อธิบายว่า “จุดมุ่งหมายแท้จริงของหลักสุจริต คือ ความยุติธรรมภายใน หรือความยุติธรรมตามเนื้อเรื่อง (Substantial Justice) รัฐจะต้องออกข้อบังคับ ของกฎหมายและการวินิจฉัยคดีให้สอดคล้องกับมาตรฐานแห่งความยุติธรรม ดังนั้น จึงเป็น ภาระหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายต้องวินิจฉัยตามหลักความเป็นธรรมและความถูกต้องตามหลัก คุณธรรมความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ...”⁴⁶

รองศาสตราจารย์ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล อธิบายว่า “คำว่า สุจริต มีลักษณะเป็นนามธรรม มีความหมายกว้าง ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้น มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้ที่สุจริต ในทางกลับกันก็จะไม่คุ้มครองผู้ใช้สิทธิไม่สุจริต...”⁴⁷

ซึ่งการคุ้มครองผู้รายงานธุรกรรมดังกล่าว เป็นการทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบในประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องการเปิดเผยเป็นสิ่งที่ตนเองได้ล่วงรู้เนื่องจากการที่ได้ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ และนอกจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแล้ว ยังมีกฎหมายอื่น หรือหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานอื่นๆ ที่ระบกกถึงความสำคัญของการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก โดยนำหลักสากลแห่งการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่รัฐมาใช้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีบัญญัติไว้ในกฎหมายหลายฉบับ อาทิเช่น กฎหมายของสถาบันการเงิน และกฎหมายอื่น ๆ⁴⁸ ได้แก่

(1) พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505⁴⁹ ได้นำหลักการการให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล หรือนำข้อมูลของผู้อื่น ไปเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของมาใช้ โดยได้วางหลักกำหนดความผิดของผู้ที่ล่วงรู้ความลับของธนาคารแล้วนำไปเปิดเผยไว้ คือ ผู้ใดได้ล่วงรู้กิจการของธนาคารพาณิชย์ใด เนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยของธนาคารพาณิชย์จะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย แต่ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยกับบุคคลอื่น นอกเหนือจากตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดี จะมีความผิดตามกฎหมาย คือ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล

⁴⁶ หยุต แสงอุทัย. (2519). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 102.

⁴⁷ ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. (2548). *กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไปคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4-14*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม. หน้า 78.

⁴⁸ สีนาท ประยูรรัตน์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23 .หน้า 90.

⁴⁹ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 46 สัตต ผู้ใดได้ล่วงรู้กิจการของธนาคารพาณิชย์ใด เนื่องจากการ ปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยของธนาคารพาณิชย์จะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยนอกจากตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือ การพิจารณาคดีต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับไม่ เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดีนั้น กฎหมายให้ความคุ้มครองผู้สำหรับผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ในทุกส่วนหน้าที่ และมีได้มีข้อกำหนดยกเว้นการคุ้มครองของผู้ให้ข้อมูล ที่ล่วงรู้ข้อมูลจากการปฏิบัติตามหน้าที่แต่อย่างใด

(2) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522⁵⁰ ได้กำหนดความผิดของผู้ที่ล่วงรู้กิจการของบริษัทใด เนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ แล้วนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่น นอกเหนือจากตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดีแล้ว จะมีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(3) พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535⁵¹ ได้กำหนดความผิดของผู้ล่วงรู้กิจการของบุคคลใดเนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่และนำไปเปิดเผยแก่ผู้อื่นคือ บุคคลนั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท โดยที่กำหนดข้อยกเว้นในการเปิดเผยที่ไม่ต้องรับผิดในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ (1) การเปิดเผยตามหน้าที่ (2) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี (3) การเปิดเผยเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ (4) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงานของบริษัทหลักทรัพย์ (5) การเปิดเผยแก่ผู้สอบบัญชีของนิติบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ (6) การเปิดเผยแก่

⁵⁰ มาตรา 77 ผู้ใดล่วงรู้กิจการของบริษัทใดเนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยนอกจากตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี หรือเป็นการเปิดเผยเกี่ยวกับการกระทำความผิดของบริษัทตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁵¹ มาตรา 316 ผู้ใดล่วงรู้กิจการของบุคคลใดเนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความในวรรคหนึ่ง มิให้ใช้บังคับ แก่การเปิดเผยในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) การเปิดเผยตามหน้าที่
- (2) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนหรือการพิจารณาคดี
- (3) การเปิดเผยเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- (4) การเปิดเผยเพื่อประโยชน์ในการแก้ไขฐานะหรือการดำเนินงานของบริษัทหลักทรัพย์
- (5) การเปิดเผยแก่ผู้สอบบัญชีของนิติบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้
- (6) การเปิดเผยแก่ทางการหรือหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศที่ทำหน้าที่กำกับหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ หรือกำกับดูแลสถาบันการเงิน
- (7) การเปิดเผยเมื่อได้รับความเห็นชอบจากบุคคลดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร

ทางการหรือหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศที่ทำหน้าที่กำกับหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์ หรือกำกับดูแลสถาบันการเงิน และ (7) การเปิดเผยเมื่อได้รับความเห็นชอบจากบุคคลดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายของสถาบันการเงินแต่ละฉบับจะให้ความคุ้มครองกิจการของลูกค้ำที่ทำธุรกรรมกับสถาบันการเงิน โดยมีให้สถาบันการเงินนำเอากิจการที่ตามปกติวิสัยจะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผยนำไปเปิดเผยแก่บุคคลอื่น อันทำให้ลูกค้ำของสถาบันการเงินนั้น ๆ ได้รับความเสียหาย เว้นแต่เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี ถ้าเป็นการเปิดเผยเช่นดังกล่าวแล้วผู้เปิดเผยไม่มีความผิด

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ตระหนักถึงการเปิดเผยกิจการที่สถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุน หรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่ได้ล่วงรู้มาให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทราบเช่นกัน จึงได้บัญญัติยกเว้นความผิดไว้ในกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาตรา 19 คือ ในการรายงานตามมาตรา 13 มาตรา 14 มาตรา 15 และมาตรา 16 ซึ่งผู้รายงานกระทำโดยสุจริต (*bona fides*) หากก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใดผู้รายงานไม่ต้องรับผิด หมายความว่า ไม่ต้องรับผิดตามกฎหมายนั้น ๆ ที่บัญญัติไว้ว่าการเปิดเผยเป็นความผิด และความผิดกับบุคคลอื่น ๆ ที่ได้รับความเสียหาย อันเป็นการบัญญัติยกเว้นความผิดให้กับสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน หรือผู้ประกอบการอาชีพเกี่ยวกับการดำเนินการ หรือให้คำแนะนำในการทำธุรกรรมที่เกี่ยวกับการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุน ทั้งที่มีกฎหมายบัญญัติยกเว้นไม่ต้องรับผิดไว้โดยเฉพาะและที่ไม่ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบไว้มิให้มีความผิด อันสืบเนื่องมาจากการรายงานโดยสุจริตดังกล่าว

การรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงิน (มาตรา 13 และมาตรา 14) การรายงานของสำนักงานที่ดิน (มาตรา 15) และการรายงานของผู้ประกอบอาชีพที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 16) กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องรายงาน ดังนั้น ถ้าผู้รายงานได้รายงานโดยสุจริต แม้อันตรายภายหลังจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ๆ ผู้รายงานก็ไม่ต้องรับผิด ไม่ว่าทางแพ่งทางอาญาทางวินัยหรือตามกฎหมายอื่นใด แต่ถ้าเป็นการรายงานไปโดยไม่สุจริตแล้ว ย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้รายงานที่ได้กระทำไปโดยสุจริตจะทำให้ผู้รายงานมีความมั่นใจในการดำเนินการ หรือให้ข้อมูลกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องกังวลใจว่าเมื่อได้รายงานไปแล้วผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการรายงานจะมาดำเนินคดีกับตนเองได้

นอกเหนือจากการรายงานธุรกรรมของสถาบันการเงิน สำนักงานที่ดิน และผู้ประกอบอาชีพที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ยังมีส่วนของการเรียกให้บุคคลธรรมดาให้ข้อมูลโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ (มาตรา 38 (2)⁵²) โดยที่กำหนดให้มีมาตรการคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มบุคคลทั่วไป กล่าวคือ คณะกรรมการธุรกรรมอาจจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ข้อมูล หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน โดยให้ได้รับสิทธิการคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา (มาตรา 37/1)⁵³ โดยที่สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือบุคคลให้ข้อมูล หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการธุรกรรม ซึ่งกำหนดประเด็นสำคัญของการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ แนวทางการร้องขอให้มีการ

⁵² มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจดังต่อไปนี้

๑๗๑

๑๗๑

(2) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ข้อมูล ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือ ส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใด มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

๑๗๑

๑๗๑

⁵³ มาตรา 37/1 ในกรณีที่คณะกรรมการธุรกรรมเห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ข้อมูล หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม ให้คณะกรรมการธุรกรรมแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการธุรกรรมเสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย

ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความใกล้ชิดกับบุคคลดังกล่าว เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาเนื่องจากการดำเนินการหรือการให้ข้อมูล หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อขอรับค่าตอบแทนเท่าที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาด้วย

สำนักงานอาจจัดให้มีค่าตอบแทนหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลตามวรรคหนึ่ง ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

คุ้มครองและช่วยเหลือ การพิจารณาคำร้องและการประสานงานเพื่อให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือ การสิ้นสุดการคุ้มครองและช่วยเหลือ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองและช่วยเหลือ⁵⁴

3.3.2 ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูล

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ได้ออกระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2558 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2558 โดยเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาเพื่อให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือบุคคลผู้ให้ถ้อยคำ ผู้ที่แจ้งเบาะแส ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรม และการประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ดำเนินมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความมั่นใจและกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในทางคดี ซึ่งจะทำให้การบังคับใช้ กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

1) คำนิยามที่สำคัญ⁵⁵

“ผู้ร้องขอ” หมายความว่า ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลใดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือข้อมูลอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการของคณะกรรมการธุรกรรมต่อสำนักงาน และให้หมายความรวมถึง สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของผู้ให้ถ้อยคำ แจ้งเบาะแส หรือให้ ข้อมูล และบุคคลอื่นใดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลผู้ให้ถ้อยคำแจ้งเบาะแส หรือให้ข้อมูลนั้นด้วย

“ผู้ได้รับความคุ้มครอง” หมายความว่า ผู้ร้องขอที่คณะกรรมการธุรกรรมมีมติให้ความคุ้มครองช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือพยานในคดีอาญา

2) การร้องขอให้มีการคุ้มครองและช่วยเหลือ⁵⁶

⁵⁴ ระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2558

⁵⁵ ระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2558. ข้อ 3.

⁵⁶ ระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2558. ข้อ 5 – 6.

ระเบียบนี้ได้ระบุว่า เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงหรือมีพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ร้องขออาจไม่ได้รับความปลอดภัยก่อน ขณะ หรือหลังจากที่ให้ถ้อยคำ แข็งเบาะแส หรือให้ข้อมูลต่อสำนักงาน อันเนื่องมาจากการให้ ถ้อยคำการ แข็งเบาะแส หรือการให้ข้อมูลดังกล่าว ให้ผู้ร้องขอมิสิทธิยื่นคำร้องเพื่อขอรับความคุ้มครองและช่วยเหลือจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในช่องทางต่อไปนี้

(1) ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารหลักฐาน โดยตรงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่บันทึกถ้อยคำรับแจ้งเบาะแสหรือข้อมูล

(2) ยื่นคำร้องพร้อมเอกสารหลักฐานด้วยตนเองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทั้งนี้ ในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนทำให้ผู้ร้องขอไม่อาจมายื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งได้ ผู้ร้องขออาจยื่นคำร้องโดยช่องทาง หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นได้ เช่น ทำเป็นหนังสือส่งไปรษณีย์ลงทะเบียน โทรศัพท โทรสาร หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออาจมอบอำนาจเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ร้องขอให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนก็ได้ โดยที่ต้องระบุชื่อตัวชื่อสกุล และที่อยู่ของผู้ร้องขอ ตลอดจนข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ร้องขออาจไม่ได้รับความปลอดภัย นอกจากนี้ หากคำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องด้วยวาจา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบันทึกใจความตามแบบทำระเบียบนี้

3) การพิจารณาคำร้องและการประสานงานเพื่อให้ความคุ้มครองและช่วยเหลือ⁵⁷

เมื่อผู้ร้องขอได้รับคำร้องแล้ว กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ร้องขอจะไม่ได้รับความปลอดภัย และทำความเห็นเสนอต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นก่อนเสนอเรื่องเพื่อให้คณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาต่อไป นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบทำความเห็นเสนอด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไป หรือมาตรการพิเศษในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าวตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการธุรกรรม

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมพิจารณาให้มีคำสั่งให้ผู้ร้องขอได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวไปยังผู้ร้องขอ และดำเนินการประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อดำเนินการคุ้มครองและช่วยเหลือต่อไปโดยเร็ว ทั้งนี้ ในกรณีที่ผู้ได้รับความคุ้มครองเป็นสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นใดที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลต้องจัดให้มีความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ หากเป็นกรณีที่มิคำสั่งไม่ให้มีมาตรการคุ้มครองให้แจ้งต่อผู้

⁵⁷ ระเบียบสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินว่าด้วยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแส หรือข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2558. ข้อ 7 – 13.

ร้องขอ พร้อมทั้งแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญาให้ผู้ร้องขอทราบด้วย ขณะเดียวกันไม่ตัดสิทธิผู้ร้องขอที่จะยื่นคำร้องขอคุ้มครองอีกได้ หากปรากฏข้อเท็จจริงใหม่ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ร้องขออาจไม่ได้รับความปลอดภัย

นอกจากนี้ การให้ความคุ้มครองยังรวมถึงกรณีที่เกิดกระบวนการตุรกรรมพิจารณาแล้วและมีคำสั่งให้บุคคลใดได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลือโดยบุคคลดังกล่าวไม่ได้ร้องขอ โดยให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบ และต้องจัดให้ความยินยอมจากบุคคลดังกล่าว หรือผู้มีอำนาจให้ความยินยอมแทนด้วย

ทั้งนี้ กรณีที่เกิดกระบวนการตุรกรรมมีคำสั่งให้สำนักงานประสานหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือผู้ได้รับความคุ้มครอง ให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองและช่วยเหลือ

3.4 มาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดมาตรการไว้ 2 มาตรการด้วยกัน ดังนี้⁵⁸

3.4.1 มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

ปัจจุบันการขอความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป พยานหรือผู้ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องจะร้องขอผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือร้องขอผ่านเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีการร้องขอคุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะเสนอขออนุมัติต่ออธิบดีหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายและประสานส่งต่อพยานให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ฯลฯ ดำเนินการคุ้มครองพยานต่อไป การแจ้งและวิธีการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดโดยผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือหัวหน้าหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

ในส่วนวิธีการที่จะนำมาคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปนั้น หน่วยงานที่ให้ความคุ้มครองจะต้องดำเนินการโดยคำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยาน ลักษณะและพฤติการณ์ความร้ายแรงของคดีอาญา พฤติการณ์การข่มขู่ คุกคามพยาน โดยมีวิธีการ

⁵⁸ สำนักบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย. (ม.ป.ป.). สรุปรูปบทความเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม.

ให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปหลายวิธี ได้แก่ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจไปทำการติดตั้งตู้สายตรวจ (ตู้แดง) ที่ๆพักอาศัยของพยาน เพื่อให้ตำรวจสายตรวจไปตรวจเยี่ยมเป็นประจำ การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ หรือการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปอารักขาพยาน ณ ที่พำนักอาศัยหรือในวันที่พยานจะไปศาล เป็นต้น โดยอาจใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายวิธีประกอบกัน

3.4.2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษได้กำหนดไว้ในหมวด 2 ตั้งแต่มาตรา 8 ถึงมาตรา 12 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งมาตรการพิเศษมีเงื่อนไขในการคุ้มครองคือใช้กับพยานเฉพาะกรณีที่กำหนดไว้ เนื่องจากเป็นคดีที่มีความสำคัญและมีความเสี่ยงสูงเป็นอย่างยิ่งว่าอาจเกิดภัยอันตรายร้ายแรงกับพยานได้ จำเป็นต้องใช้วิธีการคุ้มครองที่เข้มงวดเป็นพิเศษไปจากมาตรการทั่วไป ซึ่งในกรณีของการคุ้มครองพยานตามมาตรการของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้น เป็นพยานซึ่งมีความสำคัญในคดีอย่างยิ่ง จึงต้องใช้มาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8⁵⁹ โดยมีวิธีการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ กฎหมายกำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้⁶⁰

⁵⁹ มาตรา 8 พยานในคดีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ อาจได้รับการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้

(1) คดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต หรือกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

๑๓๑

๑๓๑

⁶⁰ มาตรา 10 ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม

(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

(๓) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

(๔) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

(๕) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

- 1) ย้ายที่อยู่หรือจัดที่พักอันเหมาะสม
- 2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 2 ปี โดยให้เป็นไปตามอัตราตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนฯ ปี 2547
- 3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานที่สามารถระบุพยาน รวมทั้ง การดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน
- 4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม
- 5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ
- 6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น
- 7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่สมควร

จากการดำเนินการคุ้มครองปลอดภัยตามมาตรการพิเศษ สามารถนำไปใช้เช่นเดียวกับ มาตรการทั่วไป กล่าวคือ พยานอาจร้องขอให้นำมาตรการพิเศษมาใช้คุ้มครองสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยาน โดยบุคคลดังกล่าวจะต้องให้ความยินยอมในการเข้ารับการคุ้มครองด้วย⁶¹ ทั้งนี้ เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้เกิดขึ้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย อาจสั่งการให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง 'ได้แก่'⁶²

---

(๖) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(๗) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ได้มีการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามคำขอ ดังกล่าว โดยให้ถือว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับ และห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้น เว้นแต่จะ ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

⁶¹ มาตรา 11 ในกรณีที่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับ พยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้นำมาตรการพิเศษ ในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม

⁶² มาตรา 12 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายอาจสั่งให้การคุ้มครองพยานตาม มาตรการพิเศษสิ้นสุดลง เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) พยานร้องขอ

(2) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการ

- 1) พยานร้องขอ
- 2) พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- 3) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอีกต่อไป
- 4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร
- 5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งความ/เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ เนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง ในมาตรการคุ้มครองพยานในคดีอาญานั้น นอกจากมีวิธีการที่ช่วยให้ความคุ้มครองพยานมีความปลอดภัยแล้ว ยังมีความเสี่ยงที่เกิดการโต้ตอบพยานของผู้ได้รับความเสียหายจากการเป็นพยาน และการเปิดเผยหลักฐานเหล่านั้น⁶³ กล่าวคือ การนำพยานหลักฐานเข้าสู่คดีมีความสำคัญ และยากลำบากยิ่งกว่าการแสวงหาพยานหลักฐานขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง เนื่องจากถึงแม้ว่าจะแสวงหาพยานหลักฐานได้แล้ว แต่ถ้าไม่สามารถนำพยานหลักฐานนั้นเข้ามาสู่คดีได้ หรือนำมาได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ พยานหลักฐานที่หาได้นั้นก็ย่อมจะไม่ เกิดประโยชน์ต่อคดีแต่ประการใดเลย เช่น พบรอยมือ รอยเท้าของผู้กระทำความผิดอยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุ แต่ไม่สามารถจำลองแบบ หรือเก็บรายละเอียดมาตรวจพิสูจน์ได้ หรือกรณีเป็นคดีที่มีประจักษ์พยานรู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่เกิดเหตุ แต่เมื่อจะนำบุคคลเหล่านั้นมาเป็นพยานในคดี กลับได้รับการตอบปฏิเสธและไม่ร่วมมือ แม้ว่าการปฏิเสธไม่ร่วมมือดังกล่าวจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 และมาตรา 169 มีโทษถึงขั้นจำคุก แต่ใน ทางปฏิบัติก็ไม่บังเกิดผลสำเร็จจนอาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคล จัดว่ามีความยากลำบากมากที่สุดในการนำเข้ามาสู่คดี เว้นแต่ พยานบุคคลประเภทที่เขาได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดนั้นเท่านั้นที่จะยินยอมให้ความร่วมมือเข้ามาเป็นพยาน

คุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

(3) พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป และกรณีไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอีกต่อไป

(4) พยานไม่ให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุสมควร

(5) ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ อันเนื่องมาจากการเป็นพยานในคดีที่พยานได้รับความคุ้มครอง

⁶³ สุทธิชัย หล่อตระกูล. (2553). ปัญหาและอุปสรรคในการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 4 (2) .

ข้อขัดข้องเกี่ยวกับพยานบุคคล เนื่องจากการเบิก ความของพยานบุคคลถือว่าเป็น กิจการเฉพาะตัวจะแต่งตั้ง ตัวแทน หรือมอบหมายผู้อื่น ไปเบิกความแทนไม่ได้ ดังนั้น เมื่อระบุดัง บุคคลใดเป็นพยานไว้ จะนำบุคคลอื่นเข้าสืบแทน ไม่ได้โดยปกติการยื่นบัญชีพยานบุคคลจะต้องยื่น ต่อศาล ก่อนวันสืบพยาน ไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่กรณีระบุพยาน เพิ่มเติมซึ่งอาจดำเนินการ หลังจากกำหนดดังกล่าวได้ สำหรับ ในชั้นสอบสวนไม่ต้องมีการยื่นบัญชีพยานบุคคล เพราะ เป็น หน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องแสวงหาพยาน หลักฐานทุกชนิดให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถ จะทำได้ เพื่อ ประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพิสูจน์ให้เห็นความผิด จนกว่าจะเห็นว่าได้ พยานหลักฐานเพียงพอและการสอบสวน เสร็จสิ้นแล้วก็จะมีความเห็นส่งสำนวนให้พนักงาน อัยการ พิจารณาต่อไป ถ้าพนักงานสอบสวนเห็นว่าบุคคลใด เป็นผู้รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นเท่านั้นจึงจะ นำเข้ามาเป็นพยานในคดี เว้นแต่กรณีเป็นพยานผู้ชำนาญการ ดังนั้น กรณีเป็น ตัวแทนพยานเข้าเบิกความในชั้นสอบสวน จึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

จากระบบการนำสืบพยานบุคคลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถวิเคราะห์ปัญหาอัน เกิดจากการนำสืบพยานบุคคลได้ ดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากระบบการทางกฎหมาย

มาตรการทางกฎหมายความคุ้มครองพยานบุคคล ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ กล่าวคือ ระบบกฎหมาย ลักษณะพยานของประเทศไทยบัญญัติให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางในอันที่จะ ดำเนินการสอบสวนพิจารณาเพื่อให้เกิด ความยุติธรรมในคดีมากที่สุด เช่น อำนาจศาลในการสั่งงด สืบพยานหรือตัดพยานที่เห็นว่าพุ่มเพี้ยง อำนาจศาลที่จะ เรียกพยานมาสืบเพิ่มเติมเอง แต่ระบบ กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันมิได้ให้อำนาจศาลในการให้ความคุ้มครองพยาน หรือปกป้องรักษาพยาน บุคคล ยิ่งไปกว่านั้นกระบวนการ ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลก็ยังมีวิธีการและขั้นตอนที่ เข้มงวดยุ่งยาก เช่น การบังคับว่าพยานจะต้องไป เบิกความที่ศาลต้องสาบานหรือปฏิญาณตัวก่อน เบิกความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานในคดีอาญาจะต้องเบิกความต่อหน้า จำเลย สิ่งต่างๆ เหล่านี้นับว่า เป็นการสร้างภาระให้กับบุคคล ที่จะพยานไม่คุ้มกับเวลาและค่าใช้จ่ายที่พยานแต่ละคน ต้องเสีย ไป นอกจากนี้พยานอาจถูกข่มขู่ หรือถูกทำร้ายด้วย วิธีการต่างๆ จากพวกอาชญากรอีก ปัญหา เหล่านี้นับว่า เป็นอุปสรรคสำคัญของกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องเร่ง พิจารณาหาทางป้องกันและ แก้ไข อุปสรรคสำคัญที่ทำให้ พยานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน หรือไม่ไป เบิกความ เป็นพยานต่อศาลมีหลายสาเหตุด้วยกัน แต่สาเหตุ ประการสำคัญที่สุด ได้แก่ พยานเกิดความเกรง กลัวอิทธิพล ของฝ่ายผู้กระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ เช่น ความ ไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย ของพยาน การปองร้ายบุคคล ในครอบครัวและญาติมิตร หรือการทำร้ายทรัพย์สินต่างๆ ของพยาน การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลจะเป็นมาตรการ อันหนึ่งที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความกล้าที่จะ

เสียดสีความ สะดวกสบายส่วนตัวเข้ามาเป็นพยานในคดีต่างๆ ที่เข้ารู้เห็น เหตุการณ์โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจาก การข่มขู่ของบรรดามิจฉาชีพ เพราะตามสภาพปกติทั่วไป ประจักษ์พยานในคดีอาญาก็หายากอยู่แล้ว ถ้ายังคงปล่อยให้ พยานถูกข่มขู่หรือถูกทำร้าย เนื่องจากเข้ามาเป็นพยานเท่ากับ เป็นการเพิ่มความยากลำบากของการแสวงหาพยานยิ่งขึ้น ไปอีก ทุกคนจะปฏิเสธการเป็นพยานเพราะเกรงกลัวต่อ ภัยมืดที่จะติดตามมาในภายหลัง

2) ปัญหาที่เกิดจากตัวพยานบุคคลเอง

2.1) พยานเกิดความสับสน กรณีนี้เกิดขึ้นจากสาเหตุ ต่างๆ เช่น ความสามารถในการรับรู้เหตุการณ์ (Perception) ความสามารถในการจดจำเหตุการณ์ (Memory) ความสามารถในการเข้าใจและถ่ายทอดขณะเบิกความ (Expression) ความสับสนที่เกิดจากคำซักถามของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ และศาล ความ หวาดกลัว ตื่นเต้น ประหม่าขณะเบิกความ ความสับสนนี้ย่อมเกิดขึ้นได้กับพยานบุคคลทุก ประเภทไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาหรือสถานภาพทางสังคม อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยเรื่องเวลานับว่ามีความ สำคัญอย่างมากต่อการจดจำและการถ่ายทอดของพยาน กล่าวคือ ถ้าเหตุการณ์ผ่านไปแล้วเป็นเวลานาน พยานก็จะเกิดความหลงลืม และสับสนได้ง่ายกว่าเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านไปใหม่ๆ

2.2) พยานเบิกความผิดพลาด มีทั้งกรณีที่เกิดจาก การตั้งใจของพยาน และการไม่ตั้งใจกรณีพยานตั้งใจเบิก ความผิดพลาด เกิดจากหลายสาเหตุต่างๆ กัน เช่น ได้รับ อามิสสินจ้าง ถูกบังคับข่มขู่ ได้รับการร้องขอ เป็นต้น กรณี พยานไม่ตั้งใจเกิดขึ้นได้เพราะความหลงลืม เข้าใจคำถาม ไม่ถูกต้องถูกล่อหลอกด้วยคำถามที่ซับซ้อนสับสนหรือ การคาดเดาของพยานเอง

2.3) พยานกลับคำให้การ กรณีนี้เกิดขึ้นได้เมื่อพยานให้การกับพนักงานสอบสวนไว้อย่างหนึ่ง แต่ไปเบิก ความในชั้นศาลเป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งแตกต่างกันในสาระ สำคัญ มีคดีลักษณะนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอ และส่วนใหญ่จะเกิด จากการตั้งใจของพยาน

2.4) พยานไม่ไปเบิกความ สาเหตุนี้เกิดขึ้นได้จากการตั้งใจและไม่ตั้งใจของพยาน โดยมีสาเหตุทำนองเดียวกับ กรณีพยานเบิกความผิดพลาดดังกล่าวมาแล้วในข้อ 2.2 และ อาจจะมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น พยานไม่มีค่ายานพาหนะ เดินทางไปศาล พยานไม่ได้รับหมายเรียก เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีพยานตั้งใจไม่ไปเบิกความเพราะได้รับ อามิสสินจ้าง และเกรงกลัวอิทธิพล ซึ่งนับว่าเป็นปัญหา สำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องได้รับการ พิจารณาหาทางแก้ไขโดยเร่งด่วนที่สุด เนื่องจากปัญหานี้ มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการป้องกัน ปราบปราม อาชญากรรมและประสิทธิภาพของการอำนวย ความยุติธรรมให้แก่สุจริตชน ซึ่งมาตรการคุ้มครองพยาน บุคคลจัดว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ไขปัญหารื่องพยาน ไม่ไปเบิกความเพราะการเกรงกลัวอิทธิพล

2.5) พยานถึงแก่กรรม กรณีพยานถึงแก่กรรม โดยเจ็บป่วย อุบัติเหตุ หรือชราภาพ ย่อมถือเป็นเหตุปกติที่เกิดขึ้นได้กับทุกคน แต่ถ้าพยานถึงแก่กรรมเพราะการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยความจงใจที่ต้องการทำลาย ล้างพยานก็จัดว่าเป็นเรื่องกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมที่ต้องรับหาทางป้องกันและแก้ไข

ข้อขัดข้องเกี่ยวกับพยานบุคคลข้างต้น บางกรณีเป็นความผิดกฎหมายอยู่ในตัวแล้ว เช่น การปฏิเสธเป็นพยาน การเบิกความผิดพลาดโดยจงใจ การกลับคำให้การ การไม่ไปเบิกความโดยจงใจ และการทำลายชีวิต พยาน เป็นต้น แต่ต้องยอมรับว่ามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวที่มีอยู่ไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร และไม่สามารถป้องกันเหตุต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างแท้จริงด้วยเหตุดังกล่าว มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่จึงไม่เพียงพอที่จะป้องกัน และแก้ไขปัญหานี้ได้ โดยสามารถสรุปเป็นปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1) ปัญหาในการคุ้มครองพยานจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น สามารถยกเป็นตัวอย่างปัญหาในการคุ้มครองพยาน ได้แก่

กรณีที่ 1 กรณีพยานถูกฆ่าทำให้ไม่สามารถนำพยาน มาเบิกความต่อศาลได้ กระบวนการพิจารณาของศาลจึงขาด พยานสำคัญที่จะมาพิสูจน์ความผิดของจำเลย

กรณีที่ 2 กรณีพยานถูกเปิดเผยชื่อ ที่อยู่ เช่น คดีที่ สังคมกำลังเฝ้าติดตาม ได้แก่ กรณีการทุจริตซื้อขายและ เวชภัณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งจะมีใครกล้าเป็น พยานหรือไม่ เพราะได้มีการเปิดเผยชื่อและที่อยู่ของ ผู้เกี่ยวข้องที่จะเป็นพยานจนหมด ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบการสืบสวนสอบสวนกรณีทุจริตครั้งนี้เกิดความ หวั่นเกรงว่าต่อไปภายหน้าคงจะไม่มีใครกล้าเป็นพยาน

กรณีที่ 3 กรณีพยานถูกข่มขู่คุกคาม ทำให้ไม่มี ใครกล้าที่จะมาเป็นพยาน หรือไม่กล้าไปเบิกความในชั้นศาล เนื่องจากเกรงกลัวอิทธิพลของคนร้าย พยานบางคนถูกฆ่า ปิดปากไปก่อนหรือพยานถูกจ้างให้หลบหนีไป ส่งผลกระทบ ต่อกระบวนการยุติธรรม

2) ปัญหาการนำพยานเข้าสู่คดี การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลก่อนเบิกความในชั้น พิพิจารณาของศาลเป็นการศึกษาจากปัญหาและอุปสรรคของ เจ้าพนักงานในชั้นสอบสวนและชั้นอัยการจากทฤษฎี การควบคุมอาชญากรรม (Crime control) ที่เน้นการ เพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จำเป็น ที่จะต้องเพิ่มอำนาจให้กับเจ้าพนักงานของรัฐยิ่งกว่าที่จะเน้นเรื่องการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนตามทฤษฎีพื้นฐาน ความยุติธรรม

โดยสรุป การคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลทั่วไปภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ยังคงจำกัดเฉพาะการคุ้มครองพยานในคดีอาญา จึงเป็นที่น่าสังเกตถึงประสิทธิภาพของกฎหมายในการให้แรงจูงใจที่เพียงพอต่อการ

เปิดเผย หรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การสอบสวนธุรกรรมทางการเงินที่น่าสงสัยว่าเป็นการฟอกเงิน ซึ่งหลายกรณีเกิดขึ้นจากการเปิดเผยข้อมูล โดยบุคคลทั่วไปที่เป็นบุคคลภายในที่รู้เห็นการกระทำความผิด

3.5 กรณีตัวอย่างการใช้กฎหมายปกป้องผู้ให้ข้อมูลในกรณีต่างประเทศ

ในส่วนนี้ จะนำเสนอกรณีตัวอย่างการนำบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องผู้ให้ข้อมูลในกรณีของต่างประเทศมาบังคับใช้ แบ่งออกเป็น 2 ประเทศ คือ สหราชอาณาจักร และ สหรัฐอเมริกา ดังนี้

3.5.1 สหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักร ได้บัญญัติให้มี Public Interest Disclosure Act 1998 ซึ่งเป็นกฎหมายสำหรับปกป้องผู้เปิดเผยข้อมูล และสามารถนำมาปรับใช้กรณีแรงงานทุกประเภท ภายใต้มาตรา 230 (3) ของกฎหมาย Employment Right Act 1996 โดยมีกรณีที่น่าออกกฎหมายดังกล่าวมาคุ้มครองผู้เปิดเผยข้อมูล ดังนี้⁶⁴

กรณี Best และบริษัท Medical Marketing International Group ในปี 2008 นาย Best เป็นประธานผู้บริหารและกรรมการผู้จัดการบริษัท Medical Marketing International Group โดยนาย Best ได้มีข้อกังวลต่อพฤติกรรมของกรรมการบริหารบางส่วนว่า ได้มีการกระทำให้เกิดการลดลงของราคาหุ้นบริษัทโดยระงับผลการทดลองทางคลินิก และมีการโยกย้ายทรัพย์สินจากบริษัทใหญ่ไปยังบริษัทย่อย รวมทั้งก่อให้เกิดหนี้สินกับบริษัทใหญ่ หลังจากที่ได้แสดงความกังวลดังกล่าวต่อเพื่อนร่วมงาน นาย Best ถูกปลดจากตำแหน่ง และต่อมา ศาลแรงงาน ได้ตัดสินว่า นาย Best ถูกปลดจากตำแหน่งเพราะการเปิดเผยข้อมูลที่เชื่อได้ว่าเป็นการกระทำการฉ้อโกงของกรรมการบริหารและพนักงานบางคนโดยสุจริต ขณะที่บริษัทได้ละเลยต่อปัญหาดังกล่าวและไม่ได้สอบสวนข้อมูลของนาย Best แต่กลับหาเหตุผลเพื่อให้นาย Best ออกจากบริษัท โดยระบุว่ามีความสัมพันธ์ที่แตกแยกกันระหว่างนาย Best และคณะกรรมการบริหารบริษัท ซึ่งการกระทำดังกล่าวดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมตามกฎหมายภายใต้มาตรา 43A ของ Employment Right Act 1996 จึงตัดสินให้นาย Best ได้รับเงินชดเชยเป็นจำนวนเงิน 3.4 ล้านปอนด์ (ประมาณ 150 ล้านบาท)⁶⁵

⁶⁴ Public Concern at Work. (2015). Is the law protecting whistleblowers? A review of PIDA claims. Public Concern at Work report.

⁶⁵ Best – v – Medical Marketing International Group Plc, Case number: 501248/2008

กรณี นาย Mehmet และบริษัท Sainsbury's เมื่อปี 2010 นาย Mehmet ทำงานเป็นพนักงานในห้างสรรพสินค้า Sainsbury's ได้พบว่ามีเพื่อนร่วมงานสองคนกำลังขโมยสินค้าและรายงานเรื่องดังกล่าวต่อผู้จัดการฝ่ายป้องกันสินค้าสูญหาย ซึ่งทีมฝ่ายบริหารได้รับเรื่องร้องเรียนดังกล่าว และดำเนินการสอบสวน แต่ไม่มีมาตรการลงโทษใดๆ ต่อผู้ถูกกล่าวหา ต่อมาได้มีการวิวาทระหว่างนาย Mehmet และหนึ่งในผู้ถูกกล่าวหา โดยที่นาย Mehmet ได้ชกผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวในการป้องกันตัว หลังจากที่ได้มีการโต้เถียงและมีการใช้ความรุนแรงระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้นาย Mehmet และคู่วิวาทถูกไล่ออกจากงานตามกฎระเบียบของบริษัท ทั้งนี้ ศาลแรงงานได้วินิจฉัยว่า นาย Mehmet ถูกทำร้ายเนื่องจากการรายงานถึงการลักขโมยสินค้า และการถูกทำร้ายดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับความรับผิดชอบของนายจ้าง ดังนั้น บริษัท Sainsbury's จึงถูกมีคำสั่งให้กลับมาจ้างงานนาย Mehmet และจ่ายค่าชดเชยแก่นาย Mehmet เป็นเงินกว่า 30,971.50 ปอนด์ ซึ่งเงินจำนวนนี้รวมถึงความเจ็บปวดทางด้านความรู้สึกกว่า 9,000 ปอนด์⁶⁶

3.5.2 สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติให้มีกฎหมาย Dodd-Frank Act ซึ่งเพิ่มเติมใน Security Exchange Act 1934 ในมาตรา 21F ภายใต้หัวข้อการให้แรงจูงใจและการปกป้องผู้เปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดกฎหมายตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งระบุให้ คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์สามารถให้เงินรางวัลแก่บุคคลผู้ซึ่งให้ข้อมูลที่นำไปสู่การบังคับใช้มาตรการกำกับดูแลตลาดหลักทรัพย์ได้เป็นผลสำเร็จ โดยที่วงเงินรางวัลกำหนดให้มีมูลค่าประมาณร้อยละ 10 ถึง 30 ของมาตรการลงโทษทางการเงินแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวได้ระบุให้คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ต้องดำเนินการปกป้องและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล โดยในมาตรา 21F(h)(1) ของ Security Exchange Act และมาตรา 922 ของ Dodd-Frank Act บัญญัติให้ห้ามนายจ้างกระทำการใดๆ ที่เป็นการตอบโต้แก่ผู้เปิดเผยข้อมูลในรูปแบบและเงื่อนไขของการจ้างงาน ด้วยสาเหตุจากการเปิดเผยข้อมูล โดยที่บุคคลที่ประสบกับการตอบโต้ดังกล่าวอาจดำเนินการฟ้องร้องกับศาลได้ และมาตรา 21F-2(b)(2) บัญญัติให้ การบังคับใช้มาตรา 21F(h)(1) สามารถดำเนินการบังคับใช้ได้โดยคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ทั้งนี้ ในปี 2559 คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ได้มอบเงินรางวัลแก่ผู้เปิดเผยข้อมูล 13 ราย เป็นวงเงินมากกว่า 57 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 1,900 ล้านบาท) โดยผู้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ให้ข้อมูลใหม่ๆ ที่ตลาดหลักทรัพย์ไม่ทราบข้อมูลมาก่อน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนำไปสู่การเปิดการสอบสวนและการบังคับใช้กฎหมายได้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี

⁶⁶ Mehmet – v – Sainsbury's Supermarkets Ltd, Case No.: 2313194/2010

2011 เป็นต้นมา มีการให้รางวัลแก่ผู้เปิดเผยข้อมูลแล้วกว่า 34 ราย เป็นวงเงินมากกว่า 111 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 3,700 ล้านบาท)⁶⁷

นอกจากนี้ มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ให้ข้อมูลจากการกระทำการตอบโต้ที่มีสาเหตุจากการเปิดเผยข้อมูลคือ Sarbanes-Oxley Act 2002 ซึ่งภายใต้กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ผู้ที่ถูกกระทำการตอบโต้จากการเปิดเผยข้อมูลสามารถมีสิทธิได้รับการกลับไปทำงานในตำแหน่งเดิม ค่าตอบแทนรวมดอกเบี้ย และการจ่ายเงินชดเชยสำหรับความเสียหายพิเศษ ค่าทนายความ ค่าพยานผู้เชี่ยวชาญ และค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี⁶⁸ ดังเช่นกรณีนาย Bechtel และบริษัท Competitive technologies ในปี 2005 ศาล Connecticut District ได้ตัดสินว่าการที่บริษัท Competitive technologies เลิกจ้างงานนาย Bechtel และนาย Jacques ซึ่งเดิมทำงานในตำแหน่งรองประธานบริษัท เป็นการกระทำที่เข้าข่ายการตอบโต้สำหรับการกระทำของทั้งสองที่เข้าข่ายได้รับการปกป้องตามกฎหมาย Sarbanes-Oxley Act ข้อ 806 เนื่องจากนาย Bechtel และนาย Jacques ได้แสดงถึงข้อกังวลต่อการจัดทำรายงานฐานะทางการเงินของบริษัทที่จะแสดงต่อตลาดหลักทรัพย์เป็นไปอย่างไม่โปร่งใส และออกคำสั่งให้บริษัท Competitive technologies ต้องรับทั้งสองกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม และให้จ่ายค่าตอบแทนทั้งในส่วนของเงินเดือนผลประโยชน์ และเงินชดเชยต่างๆ ที่ควรจะได้รับย้อนหลัง⁶⁹

---

⁶⁷ Office of the Whistleblower. (2016). *2016 Annual report to congress on the Dodd-Frank whistleblower program*. U.S. Securities and Exchange Commission.

⁶⁸ Gilbride and Benjamin. (2012). *Blowing the Whistle on Retaliation*. In-House Defense Quarterly. Vol.(Spring). page. 32 – 35.

⁶⁹ Bechtel v. Competitive technologies, Inc., (Dist. Conn., May 13, 2005)